

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih

Ljubljana, 30. oktobra 1974 – številka 17

25let

Spoštovanje

Jo, koliko lepih besed je zapisanih! A starejši ljudje težko berejo. Koliko pesmi je povedanih in celo zapetih! A stari ljudje slabo slišijo. Kaj naj naredimo?

Stari ljudje občutijo. Nič manj kot mladi. Mogoče celo bolj. Več samote je okrog njih, več tišine, več časa za zorenje občutka:

– Zanič sem. Odveč. Da bi vsaj ne vedel tega! – Da bi ne vedela!

Poskušamo jih zabavati. Jezi nas, če se ne smejejo, če niso dovolj hvaležni za darila, če niso srečni, da se sploh spomnimo nanje!

Kdo pa se spomni razbitega avtomobila? Odslužen stroj damo na odpad. Njih pa se spominjamo; svoj dragoceni čas jim poklanjamo.

– Dobri smo! ugotovimo in zdirjamo po opravih, na seje, zmenke. Vznejevolji nas, kadar začutimo, da je pri vsem tem nekaj narobe.

– Ali nismo dobri? se zmedemo. Hudobije ni v nas! Res je. Nismo hudobni. Pa tudi dobri nismo. Razmišljamo po zakonitostih strojev in aparatov: Človek je uporaben ali pa ne. Do ostarelih ne čutimo spoštovanja, kakršno gre tistim, ki so izkrcili življenjsko pot do našega

prihoda na vseh področjih – gospodarstva, znanosti, kulture. Včasih se vedemo, kot da smo poslednji v tej človeški verigi in samo

terjamo zase, hlastamo in se pritožujemo. Morda bi nam tisti, ki so po logiki porabniške družbe „že odslužili“, vendarle še lahko kaj

povedali. Svoje izkušnje. Svoje boje. Včasih pridejo ure, dnevi, ko bi njihova spoznanja zelo potrebovali. Še vedno smo namreč ljudje.

Potrebujemo izkušene in preizkušene soljudi. Občutek, da so nam potrebni, je največ, kar lahko damo ostarelim.

JA-MA

SKUPNA SEJA KONFERENCE DELAVCEV VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA TER DELAVCEV VISOKEGA ŠOLSTVA IN RAZISKOVALNE DEJAVNOSTI

Kdaj enakopraven dialog?

Pesimizem prosvetnih delavcev ni od včeraj. Zrcali se v razpravah katerekoli seje, pri obravnavi katerekoli vprašanja, vsebinskega ali organizacijskega. Gre za neuresničeno zahtevo po enakopravnem družbenoekonomskem položaju, da ekonomska enakopravnost ne bi ostala samo zapisano geslo v ustavnih določilih in drugih pomembnih dokumentih. Tudi prosvetni delavci naj bi imeli – tako kot drugi delavci v združenem delu pravico razpolagati z vrednostjo svojega dela. Možnost, da bi se lahko enakopravno dogovarjali o vrednosti svojega dela s tistimi, ki to delo potrebujejo.

Ta smoter naj bi med drugim, pomagala doseči tudi nova organiziranost sindikata. Omočila naj bi boljše vsebinsko delo in bolj učinkovito uveljavljanje neposrednih interesov članstva, ki izhajajo iz posebnih

družbenoekonomskih in delovnih razmer. V ta namen bodo organizirali akcije, ki naj bi pomagale spreminjati sedanji neenakopravni družbenoekonomski položaj prosvetnih delavcev. Kakšne bodo konkretne naloge,

kako se zrcalijo zadolžitve in obeti v statutarnem dogovoru in osnutku sklepov 8. kongresa Zveze sindikatov Slovenije – o vsem tem so govorili delegati na skupni seji republiških sindikalnih konferenc delavcev vzgoje in izobraževanja ter delavcev visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti letošnjega 16. oktobra.

Na pomembne člene statutarnega dogovora, ki zadevajo naloge, ki bi jih moral opravljati sindikat, je opozoril v svoji uvodni besedi predsednik konference delavcev vzgoje in izobraževanja GEZA ČAHUK.

Med drugim je poudaril, kako zelo pomembno je pravil-

no delovanje delegatskega sistema, ki je porok za pravilno izvajanje nalog. Prav tako pomembna naloga je tudi povezovanje osnovnih organizacij sindikata v krajevnih skupnostih, saj se bodo poslej prav tu dogovarjali o nalogah vzgojnoizobraževalne dejavnosti.

Ze sedaj na začetku nove organiziranosti, pa se je treba zavedati, da nova organizacijska oblika sama po sebi ne bo pravi ničesar izboljšala. Lahko se namreč zgodi, da bomo kljub statutarnim določbam o samostojnem političnem delovanju capljali za drugimi in za družbenim razvojem, čakali na politične pobude drugih, sami pa se

Gustav Krklec

Knjiga in njena usoda

Zelo težko je natančno definirati knjigo, posebno še otroško ali mladinsko knjigo v tem našem porabniškem času, ko je knjiga doživela žalostno usodo, saj jo obravnavajo kot drugo porabno blago. Tudi knjiga je neke vrste porabno blago; podvržena je tržnim zakonitostim kot vsak predmet, ki ga prodajamo ali kupujemo. Po svojem poslanstvu, globljem smislu in pomenu pa knjiga vendarle ni samo porabno blago take vrste, temveč pomembno sredstvo v prizadevanjih za humanizacijo družbe. Nekdo je lepo povedal, da knjiga ne more napraviti človeka dobrega ali slabega – lahko pa ga naredi boljšega ali slabšega. Franc Kafka pa je izrekel „tršo“ definicijo: „Knjiga je sekira za zamrznjeno morje naše notranjosti.“ Mislim, da lahko že iz teh bežnih primerov izluščimo moje temeljno stališče: knjiga je pomemben družbeni dejavnik, ki mu moramo posvetiti več pozornosti, kot smo jo posvečali doslej.

Kot književnik pozdravljam prizadevanje, da posvetimo pri nas temu problemu resnično pozornost – tako namreč čutim v akciji mesec knjige.

Pred nedavnim sem imel priložnost videti, kako je na tem področju v Sovjetski zvezi. Reči moram, da prav čudovito. Tako je predysem zaradi dveh stvari: od mladih nog vzgajajo ljudi v ljubezni do knjige in drugič – država je s primernimi cenami omogočila, da je knjiga dosegljiva vsakomur. Pri nas pa so cene prestopile vse meje in prav tisti, ki jim je knjiga najbolj potrebna, je ne morejo kupiti. Naj povem en sam podatek: časopis „Literaturnaja gazeta“ ima dva milijona naklade, pesni Desanke Maksimovič so izšle v 70.000 izvodih, Branko Čopić pa sodi med pisce, katerih dela so izšla v Sovjetski zvezi v več kot milijon izvodih. Mislim, da bi se naša družba in naši založniki lahko nad tem zamislili.

Prepričan sem tudi, da pri nas ni krize glede rokopisov. To smo lahko najbolje spoznali ob zadnjem razpisu republiškega sklada za napredek kulturnih dejavnosti SR Hrvaške. Tōda, če hočemo biti pošteni, moramo priznati, da so naši založniki v nemogočem položaju – in to največ po krivdi bank, ki jim nalagajo oderuške obresti.

Mislim, da je prav mesec knjige priložnost, ko bi morali to problematiko obravnavati z več vidikov.

Prizadevanja po X. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, da bi postala kultura sestavni del naše družbe, nas morajo spodbuditi k raznovrstnim akcijam, pri katerih moramo sodelovati vsi – književniki in bralci. So problemi, ki jih posamezniki ne morejo rešiti; pri tem bodo morale pomagati tudi naše družbenopolitične organizacije. Prišel je čas, ko se moramo resno zamisliti nad usodo knjige. Kot pisec seveda želim, da bi bila ta čim boljša...

(Nadaljevanje na str. 2)

Kdaj enakopraven dialog?

(Nadaljevanje s 1. str.)

vanju perečih problemov tudi večjo podporo Zveze sindikatov; zato bo v delegatskem sistemu več možnosti.

Ko so obravnavali statutarni dogovor, so posvetili delegati precej besed samoupravnemu povezovanju vzgojnih in izobraževalnih zavodov s krajevnimi skupnostmi, menili pa so tudi, da bi morale biti TOZD na visokih šolah bolj povezane s TOZD nekaterih gospodarskih organizacij ali družbenih dejavnosti. To bo še posebno pomembno pri ustanavljanju posebnih izobraževalnih in interesnih raziskovalnih skupnosti.

Delegati so razpravljali tudi o možnostih vključevanja študentov v sindikat, opozorjeno pa je bilo, da sklep statutarnega dogovora že opredeljuje povezovanje mladine z enotno Zvezo socialistične mladine; ta pa vključuje tudi študentsko mladino. Sprejeli so sklep, da bodo zaradi potrebne koordinacije dela obeh organov vendarle vključili v konferenco visokega šolstva in raziskovalne dejavnosti dva delegata — študenta mariborskih in ljubljanskih visokih šol.

NACRTI IN RESNIČNOST

Zelo živahna razprava se je razvila ob osnutkih sklepov za 8. kongres Zveze sindikatov Slovenije, posebno ob tistem, ki govori o preobrazbi vzgoje in izobraževanja na samoupravnih osnovah. Delegati so poročali, da članstvo v zadovoljstvom prejema sklepe, ki sočasno program slovenskih sindikatov, hkrati ima pomisleke, saj ne verjame, da bodo sindikati dovolj močni, da bi uresničili naloge, zapisane v osnutku tega sklepa. Po tem sklepu naj bi se npr. osnovne sindikalne organizacije in občinski sindikalni sveti glede na kratkoročne in dolgoročne načrte za razvoj otroškega varstva zavzemali za hitrejšo izgradnjo in povečanje kapacitet za predšolsko vzgojo in varstvo otrok in za to, da bodo do leta 1980 vsi otroci delavskih družin vključeni v predšolsko vzgojo in varstvo. Zavzeli se bodo za hitrejšo uvajanje celodnevne šole, si prizadevali skupaj z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami za to, da bodo najpozneje v treh letih vsem osnovnošolscem zagotovljene brezplačne šolske potrebščine, za odpravljanje socialnih in drugih razlik, ki vplivajo na nadaljnje usmerjanje mladine po končani osnovni šoli in za gradnjo in obnavljanje študentskih in dijaških domov. Spremljali in dopolnjevali bodo načrte o kadrovske politiki itn.

Ob teh lepih namenih pa je razprava odločno pokazala na sedanje razmere: za celodnevno šolo večina šol nima prostorov, denarja in učiteljev. Beg iz učiteljske stroke ustvarja težave že

pri normalnem šolskem delu; ali bomo učitelje za celodnevno šolo jemali iz tistih šol, kjer jih že sedaj nimajo dovolj? Medvedjo uslugo naredi šoli tudi delovne organizacije, ki jemljejo npr. učitelje matematike in druge v svoje službe. Razumljivo je, da si tudi prosvetni delavci lahko izbirajo poklic po svoji volji. Gotovo pa je, da bi velika večina tistih, ki so se že odločili za prosvetno stroko, v njej tudi ostala, če ne bi bilo njihovo nagajevanje tako zelo slabo.

Rešilna bilka v takih razmerah naj bi postalo spoštovanje družbenega dogovora o kadrovske politiki, po katerem bi si morale delovne organizacije same preskrbeti svoje strokovnjake. Toda, boljše možnosti so preveč vabljive, tudi na ljubezen do poklica pozabiš, če nimaš stanovanja ali če zaslužiš kot učitelj približno toliko kot čistilka.

KAR JE RES, JE RES

Nekdo je rekel, da solidarnostna pomoč ni darilo nerazvitim, ampak dolg tistih, ki so bogatejši. Mar ni prav tak dolg tudi pomoč prosvetnim delavcem pri gradnji stanovanj, za pridobivanje kreditov za stanovanja, gradnji počitniških domov ipd. Še bi lahko naštevali neštetokrat povedane ugotovitve, ki jih je Geza Čahuk ob koncu takole povzel: „Prepričan sem, da delavci teh področij upravičeno niso zadovoljni s svojim položajem, čeprav želijo nekateri v sredstvih javnega obveščanja ustvariti vtis, da imajo prosvetni delavci prevelike zahteve.“

Opozarjam, da je povprečna slovenska plača 2.880 din, povprečna učiteljska pa 2.430. Kako naj torej slovenski učitelj s takim osebnim dohodkom razume očitek, da ima prevelike zahteve, hkrati pa ve, da ni dobil dodatka za zvečanje življenjskih stroškov, da mu niso valorizirali osebnih dohodkov... Ne terjamo večjih osebnih dohodkov, kot jih imajo drugi, temveč zgolj enakopraven družbenoekonomski položaj naših delavcev z drugimi. Kongres bomo seznanili z našimi problemi in stališči. Če se bomo dogovarjali o naših delovnih programih v skladu z ustavo in dokumenti obeh partijskih kongresov in če bomo upravičili zaupanje z dobro opravljenim delom, potem se nam ni treba bati, da nas delavci ne bi razumeli.“

Ob koncu te točke dnevnega reda so delegati sprejeli sklep, naj bo po 8. kongresu Zveze sindikatov Slovenije sklicana posebna konferenca o materialnem položaju prosvetnih delavcev. Za svojega predstavnika na 8. kongresu so izvolili predsednika konference delavcev vzgoje in izobraževanja Gezo Čahuka. MARJANA KUNEJ

Temeljita priprava za celodnevno šolo

Celodnevna šola je družbenopolitična naloga, ki je v sedanjem času središče naše pozornosti. To ni nič „pretresljivo novega“, saj nam je znano, da poteka delo v celodnevni šoli že dalj časa na Hrvaškem in v Srbiji.

Vprašanje celodnevne šole so osvetlili na letošnji drugi seji strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije, ki je bila pred nedavnim na republiškem zavodu za šolstvo.

Kljub obsežnemu dnevnemu redu so razpravljavci posvetili precej časa reševanju te prvenstvene naloge. Poudarili so, da je treba pri reševanju tega vprašanja najprej doseči soglasje staršev, učiteljev in ustanoviteljev. Enako važno je doseči primerno stimulacijo — nagajevanje učiteljev, zagotoviti potreben denar in seveda — primerne prostore. Delo v celo-

dnevni šoli bo predvidoma potekalo le na 10 vzgojnoizobraževalnih ustanovah, ki imajo ustrezne kadrovske in prostorske možnosti.

Okvirni načrt za delo v celodnevni šoli bo pripravil zavod za šolstvo SRS, posamezne šole pa ga bodo prilagodile svojim razmeram. Treba je povedati, da so se razpravljavci soglasno zavzeli za to, da je treba načrt temeljito pripraviti in seveda — spremljati njegovo izvajanje.

Na seji so med drugim sprejeli dopolnjeni predlog poslovnika o delu strokovnega sveta za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije; le-tega bodo poslali v potrditev izvršnemu svetu Slovenije. Brez pripomb so sprejeli predlog predmetnika in učnega načrta za poklic telefonist in izdelovalec vijakov. Predlog predmetnika in učnega načrta za srednjo penološko šolo so

Osnovne šole kot skupnost

Sedaj ko sklepajo samoupravne sporazume na vseh področjih in ravneh, se osnovne šole vedno bolj zavedajo svojega mesta v družbi. Ne moremo več govoriti samo o razdeljevanju denarja, kolikor ga pač ima skupnost na voljo, kajti osnovne šole se hočejo pogovarjati o svojem delu v duhu nove ustave: delo samo, vrednost opravljenega dela v osnovnih šolah je merilo za dodeljevanje plačila (to se pravi — denarja).

Skupna poraba se po čudni „logiki“ šteje v naši družbi kot zapravljanje. Kako usodno zmotna je ta „logika“, pokaže že tale primer: inženir v železnarni ne bi bil inženir in ne bi mogel opravljati svojega produktivnega dela, če se ne bi bil za to usposobil v „neproduktivnih“ šolah. Skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole (predstavniki osnovnih šol iz vse Slovenije) upošteva to, kar je zapisano v ustavi in kar je družbeno dogovorjeno. Naša družba prehaja od proračunskega financiranja na samoupravno dogovarjanje — torej sta delovni načrt in opravljeno delo temelj plačila (ne pa narobe: denar — osnova za delovni načrt).

Denar za potrebne dejavnosti — med te gotovo lahko štejemo tudi šolstvo — mora biti zagotovljen. Če gre zdaj npr. pri osnovnem šolstvu 91% denarja za osebne dohodeke — s tem ni rečeno, da imajo učitelji previsoke plače, pač pa, da je premalo denarja predvidenega za

Bralne značke

Govorimo o značkah, o knjigah in nagradah — vsi pa vemo, da gre za širjenje dobre literature med mlade ljudi. Letos poteka 15. leto, odkar so se začela tekmovanja za bralno značko (pobudnik je bil sedanji predsednik Zveze bralnih značk Slovenije, književnik Leopold Suhodolčan). Letošnjega 16. oktobra je bila 10. republiška konferenca. Prišli so mentorji in organizatorji. Tovariš Stanko Kotnik je poročal o uspehih in problemih ter med drugim poudaril, da je organizacija bralnih značk že od vsega začetka demokratska in delegatska. Denar za to akcijo ni bil zagotovljen v nobenih proračunih — izbojevati so si ga morali s programi in z delom.

Uspeh ni izostal. Od skromnih začetkov je danes v tekmovanje za bralno značko vključeno 40% osnovnošolskih otrok (vseh učencev je okrog 215.000). Vsako leto se poveča to število približno za 10%. Popolnoma drugače pa je na srednjih šolah. Od gimnazij sodelujejo: Celje, Idrija, Kočevje, Ravne, Stična. Od strokovnih

materialna sredstva (katerih cene divje naraščajo).

Skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole — predsednik je Hardvik Pirnovar — je imela letošnjega 18. oktobra drugi zbor delegatov. Od dnevnega reda naj omenim poročilo o delu skupne komisije, predvsem pa samoupravni sporazum za leto 1975. Takoj po razpravi na seji so predlog sporazuma natisnili in ga razposlali šolam v obravnavo. Razprava na seji je poudarila, da prosvetni delavci pričakujejo rešitev svojega položaja v družbi — enakopravno s položajem drugih dejavnosti. Treba je jasno povedati, kakšne rezultate daje šolstvo, čemu je družbi potrebno in glede na nujnost prosvetnega dela to delo tudi okvantificirati (podobno kot imamo okvantificirano npr. delo v podjetjih). Enkrat za vselej mora biti jasno, da družba šolstvu nič ne „daruje“, pač pa, da mu daje plačilo za opravljeno delo.

Udeleženci so se ustavili tudi ob uvajanju novih nazivov v šolstvu. Imeli naj bi: začetnika, učitelja, mentorja in svetovaleca. Začetnik bi bil učitelj do opravljenega strokovnega izpita. Za naziv mentorja se bo moral učitelj že potruditi (ne le postarati ob delu), svetovalec pa naj bi postal tisti, ki ima zasluge za splošno šolsko prakso. Ti nazivi (in tudi ustrezno finančno vrednotenje stopenj) so v skladu z ustavo, in sicer z načelom izobraževanja na delovnem mestu,

in poklicnih šol sodelujejo le nekateri. Tu pride do polne veljave rek, da je vse odvisno od dobrega učitelja. Tam, kjer je slavist zavzet, predan, pa tudi iznajdljiv, se učenci vključujejo v tekmovanje. Drugod pa nič. Poprečje za srednje šole znaša le 1%. Če vemo, da je v Sloveniji okrog 14.000 gimnazijcev, 63.000 dijakov drugih srednjih in poklicnih šol — okrog 150.000 mladih ljudi pa gre v priučitev, na delo ali pa ostane doma, nam postane jasno, da je zelo veliko mladih ljudi po končani obvezni šoli prepuščenih samim sebi, kar zadeva knjižno kulturo. Organizatorji bralnih značk računajo na Zvezo socialistične mladine Slovenije — saj niso disko klubi edina oblika medsebojnega zblizevanja in širjenja obzorja.

Vendar pa bo treba še odločneje slediti zahtevam vsakdanjega življenja ter vključiti v seznam del za bralne značke tudi informativno in poljudnoznanstveno literaturo (ki zavzema v izdajah knjižnih založb že kar 50%). Togo vztrajanje pri leposlovju bi nam tu lahko samo škodovalo. Potrebno je, da razvijamo ustvarjalno mišljenje — pri tem pa pomagala tudi poljudnoznanstvena knjiga. Za šole II. stopnje bo treba sestaviti okvirni program bralnih značk, da se bodo slavisti laže vključevali (za štiri leta naj bi bilo 40 knjig).

Zelo pomembne so šolske knjižnice osnovnih in srednjih šol: mladino lahko pritegnejo ali pa odbijejo, če so odprte npr. samo dvakrat tedensko po dve uri! Toda — za knjižničarje ni denarja. V razpravi je boleče izstopila tudi resnica, kako zelo primanjkuje učiteljev.

Posamezni organizatorji in mentorji si tudi želijo večjo pomoč tiska, radia in televizije. V knjigah želijo uvode, ki bi jim pomagali pri delu — saj mora slavist, ki uči od 5. do 8. razreda, vsako leto temeljito spoznati vsaj 60 knjig (24 knjig domačega branja in 36 za bralne značke). Morda bi z leti lahko izdali organizacijsko brošuro za vodenje tekmovanj značkarjev. Predstavniki poklicnih in strokovnih šol so pridali grenko misel o osamljenosti delovanja slavistov na teh šolah.

N. MAURER

strokovnim izpopolnjevanjem in plačilom po delu. To je v gospodarstvu že zdavnaj izpeljano.

Poleg teh poklicnih napredovanj so predvidena še strokovna napredovanja od svetnika do pedagoškega svetnika. Te nazive bo lahko dobil učitelj praktik, ki bo s poglobljenim pedagoškim znanjem sodeloval kot strokovnjak s pisano pedagoško besedo in kot sodelavec pri raz-

iskavah pedagoških ustanov. Tak človek naj bi bil praktik in teoretik, ustvarjalen in družbenopolitično razgledan. Skupna komisija udeležencev samoupravnega sporazumevanja za osnovne šole pričakuje, da bodo njena prizadevanja usklajena s podobnimi prizadevanji, npr. zavoda za šolstvo ali izobraževalne skupnosti SR Slovenije.

NEŽA MAURER

Nove fakultete?

Univerza, pobudnik temeljite razprave o zasnovah programov samoupravnih interesnih skupnosti s področja skupne porabe za leto 1975

Univerza, pobudnik temeljite razprave o zasnovah programov samoupravnih interesnih skupnosti s področja skupne porabe za leto 1975

Pedagoško-znanstveni svet univerze v Ljubljani je na svoji prvi seji v letošnjem šolskem letu, dne 22. oktobra obravnaval tudi zasnovane programov samoupravnih interesnih skupnosti s področja skupne porabe za leto 1975 glede na vzgojnoizobraževalno in raziskovalno dejavnost Slovenije. Člani znanstvenega sveta so se strinjali, da bo razprava o omenjenem dokumentu potekala po vseh fakultetah do 11. novembra. Takrat bo univerza s sprejetimi pripombami in predlogi z razprave seznanila vsem ustrezne družbenopolitične dejavnike.

Razpravljavci so opozorili na nekatere temeljne oziroma prvenstvene naloge v prihodnjem letu, kot so: usposabljanje pedagoških delavcev, poglobljanje marksistične misli pri vzgojnoizobraževalnem delu, kadrovske šole, družbeno dogovarjanje, vrednotenje pedagoškega dela, popularizacija učiteljskega poklica, vključevanje študentov v novo štipendijsko politiko itn. Člani pedagoško-znanstvenega sveta so priporočili vsem fakultetam, naj temeljito pripravijo gradivo razprave, še posebno pozorno z vidika moder-

nizacije vzgojnoizobraževalnega procesa in zamrznitve nadaljnjega razpisovanja delovnih mest. Nadalje so še opozorili na nekatera pereča vprašanja, ki so v dokumentu izpuščena. Gre za naložbe: v „zasnovah“ namreč piše med drugim, da bodo v prihodnjem letu začeli zidati dva doma za študente, druga dva pa bodo začeli popravljati. Povsem izpuščena pa je izgradnja nekaterih fakultetnih stavb, ki so življenjskega pomena za delo posameznih fakultet. Gre za novo biotehniško fakulteto, za začetno gradnjo ekonomske fakultete za Bežigradom (ki tudi sama že pripravlja denar za zidanje nove stavbe prek dogovorov z organizacijami združenega dela) in na pripravo gradnje medicinske fakultete, ki je najpotrebnejša.

Člani pedagoško-znanstvenega sveta so podprli predlog, da bi poglavje o investicijah v dokumentu moralo zajeti tudi naložbe za gradnjo vseh že omenjenih fakultetnih stavb.

Pedagoško-znanstveni svet univerze je dal pobudo za živo in angazirano javno razpravo na vseh fakultetah in pravočasno opozoril na pomanjkljivosti v dokumentu, kar bo brez dvoma prispevalo k temeljitejšemu reševanju vzgojnoizobraževalne problematike. TEA DOMINKO

Sestanki o delu samoupravnih interesnih skupnosti

Nalog, ki nas čakajo na področju vzgoje in izobraževanja, ni malo, spodbudno pa je že to, da posveča naša družba temu vprašanju vedno večjo pozornost in da ga skuša uskladiti s celotnim sistemom naše skupnosti. To pa prinaša večji optimizem tudi za tako sporno vprašanje, kot je financiranje... Z letošnjo resolucijo skupščine SR Slovenije o družbenoekonomski politiki in z družbenim dogovorom smo namreč natančno opredelili naloge in sredstva za to področje: od tako imenovane skupne porabe smo namenili za izobraževanje 23 odstotkov.

Do konca leta bo treba oblikovati samoupravne interesne skupnosti; le-te bodo doživele temeljito preobrazbo z ideletskim načelom in s sodelovanjem predstavnikov gospodarskih in družbenih dejavnosti. V Sloveniji je 247 temeljnih, regionalnih in republiških samoupravnih interesnih skupnosti. Zdj ko začnemo javno razpravo o programih dela za prihodnje leto, je treba odgovorno pregledati načrtane naloge in usmerjenosti; vse samoupravne interesne skupnosti bodo namreč razpolagale z 11.428 milijoni din.

Republiška skupnost za financiranje usmerjenega izobraževanja Hrvatske je od 10. do 12. oktobra organizirala v Dubrovniku prvo medrepubliško posvetovanje predstavnikov republiških in pokrajinskih skup-

nosti za izobraževanje. Namen srečanja je bil izmenjati izkušnje o pripravah na ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti za izobraževanje, o zakonski in normativni dokumentaciji, financiranju, načrtovanju izobraževanja itd.

Enotno mnenje udeležencev je bilo, da potekajo priprave za samoupravne interesne skupnosti v vseh republikah aktivno, da bodo kmalu končane in da je na temelju ustave mogoče pripraviti skupen načrt za vsa država, posameznim republikam pa pustiti možnost, da same poiščejo ustrezne rešitve — glede na svoje posebnosti. Ker je ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti zelo pomembno za načrtovanje dela, bodo prihodnji mesec sestanki za predstavnike republiških in pokrajinskih izobraževalnih skupnosti. Sestanek sekretarjev republiških skupnosti za izobraževanje bo organizirala izobraževalna skupnost SR Slovenije, sestanek o normativni in zakonski dokumentaciji pa izobraževalna skupnost Črne gore.

O financiranju vzgoje in izobraževanja bodo razpravljali v Makedoniji, o načrtovanju in reformi izobraževanja pa v Bosni in Hercegovini.

Po dubrovniškem seminarju lahko rečemo: načelne stvari so jasne; to je za zdaj najvažnejše, povsod drugod pa bo treba sproti vpletati nova spoznanja in izkušnje in nenehno bogatiti delovni program.

Razred kot temeljna delovna enota

PORTRETI

Naše obveznosti v začetku šolskega leta

Navada je, da se v začetku šolskega leta pogovorimo o načinu dela, družbenih obveznostih in strokovnem izpolnjevanju. Sedaj, ko se oblikujejo novi družbeni odnosi, so takšni dogovori toliko bolj potrebni. Ugotavljamo še, da se vedno več mladih učiteljev pojavlja zlasti v usmerjeni šoli. Zato je prav, da tudi njim namenimo nekaj besed. Razumljivo, da izhajam iz konkretne šolske situacije, vendar menim, da veljajo besede, ki jih bom tu zapisal, za vse šolske kolektive.

V začetku šolskega leta ugotavljamo, koliko učiteljev nas je zapustilo, koliko se jih je pridružilo, ugotovimo nezasedena delovna mesta. Določimo razrednike, pogovorimo se o delovnem programu učiteljskega zbora, razrednih zborov, strokovnih aktivov, o mentorstvu, o učencih in njihovih dejavnostih, šoli in okolju, delu na družbenopolitičnem, kulturnem področju itd. To so splošne obveznosti, ki jih opravljamo iz leta v leto. Omeniti pa moramo še smernice in posebne naloge, ki naj bi bile izrečene in sprejete v vseh šolskih kolektivih, torej koncept vzgojnoizobraževalnega dela.

Pojdimo po vrsti! Spreminjati moramo način dela, usklajevati našo zahtevnost z učenčevimi sposobnostmi, dosledno prilagajati učni program učencu (in ne narobe), individualizirati pouk in uveljavljati didaktični pluralizem ali mnogoterost učnih poti. To pomeni, da moramo poznati, obvladati in nadzirati zakonitosti šolskega dela, pomeni tudi humanizirati našo šolo, saj je osip učencev v temeljni in usmerjeni šoli žalosten ostanek stare šole, je anahronizem v socialistični samoupravni skupnosti. Posebna skrb naj velja tudi učencem, ki prihajajo iz manj razvitih območij.

Strokovni aktivni vaj programirajo in nadzirajo vzgojnoizobraževalno delo, dogovarjajo naj se o merilih ocenjevanja, modernizaciji pouka (učenci

naj postanejo soustvarjalci učnega procesa), usmerjenosti vzgojnega dela. Postati morajo pomemben dejavnik v učnem procesu. Starejši učitelji naj bodo mentorji mlajšim.

Razredni zbori naj se prave-tijo učencem in staršem, postati morajo pomembna pedagoška institucija v šoli.

Naša stalna skrb mora veljati strokovnemu izpolnjevanju: spoznavanju novosti v pedagoški teoriji in razčlenjevanju učinkovitosti našega dela.

Krepiti moramo položaj učenca v vzgojnoizobraževalnem procesu: učenci naj se uveljavljajo kot mladi biologi, matematiki, pevci, športniki, lingvisti, likovniki, lutkarji itd. Učitelji postajamo vsak dan bolj mentorji in organizatorji vzgojnega dela! Delo v kroških, klubih in društvih naj bo dopolnilo rednega šolskega življenja. Krepiti moramo vlogo mladinske organizacije in aktivne mladih komunistov, razvijati interesne dejavnosti, razredne skupnosti in razredne konference ter osvoboditi učenca in učitelja klasičnega šolskega statusa, ker postaja šola vse bolj del družbenega življenja; to je obnem zagotovilo, da bomo demokrati-zirali odnose med učenci in učitelji, saj smo učitelji le prvi med enakimi.

Tudi v šoli velja načelo, da probleme rešujemo tam, kjer nastanejo, ne mimo učencev in učiteljev, torej v razredu. Postopno detronizirajmo učiteljski zbor, ki naj ima predvsem načrtovalne, usklajevalne in usmerjevalne naloge. Učiteljevo delo in delo strokovnih organov šole naj postane javno.

Želimo, da se učenci in učitelji uspešno vključimo v življenje občine ali družbenopolitične skupnosti (družbenopolitično delo, kultura, šport, humanitarne akcije). Le tako lahko učinkovito uresničujemo družbenopolitični mandat in socialistične vzgojne smotre, idejno usmerjenost vzgojnega dela in odpravljamo odtujenost šole od družbenega življenja. Želimo

tudi okrepiti učenčev vlogo v vzgojnem procesu, kar je tudi pogoj za učinkovito šolsko delo. Tu moramo omeniti življenje v razredni skupnosti, spremenjeni način dela in razredne konference, kjer razpravljamo o učnem uspehu. Bistvo šole je vzgojni proces, zato je glavno torišče učenčevega in učiteljevega dela prav razred kot temeljna delovna enota. Samoupravljanje se začne (ali konča) prav v razredu, v delovnem procesu, kjer je priloznost za ustvarjalno delo nosilcev učnega procesa — učencev in učiteljev. Učni proces je tudi izvorna oblika učenčeve samouprave, je naravna in jo moramo razvijati; to je naš moralni dolg učencu in družbi. Če je v naši socialistični samoupravni skupnosti v središču dogajanja delovni človek, sta v šoli v središču pozornosti učenec in njegov učitelj oziroma učenčev osebnostni razvoj. Ni naključje, da o uspehih razpravljajo tudi učenci, saj so ti soustvarjalci učnega procesa. Truditi se moramo, da bi ves čas v učni uri prepustili učencu in da bi bili učitelji predvsem mentorji in organizatorji vzgojnega dela, ki bi razvijali in spodbujali učenčev aktivnost. Odpravljati moramo pasivni položaj, uvajajmo aktivni odnos učenca v šoli! Besede: objekt, subjekt vzgojnega dela naj ne bodo le fraza. Izhajati moramo iz spoznanja, da le spremenjene okoliščine (sistem dela) spreminjajo učenca (iz objekta v subjekt vzgojnega dela), kar je konec koncev imperativ samoupravnega socializma, preveden v pedagoški jezik. Učenci in učitelji naj postanejo resnični samoupravljavci šole, tudi učencem izročimo šolske ključke!

Pojavljale se bodo napake, pomanjkljivosti, razhajali se bomo, saj gre za dialektiko stvari. Vendar se moramo zavedati, da se v tej dialektiki, v enotnosti nasprotij krešemo in usposabljam o za učinkovitejše delo. Naš smoter je, da postanemo družbeno angažirana, peda-

goško zavedna, aktivna in moderna šola.

POMLAD MLADIH

Tudi letos prihajajo v naše vrste mladi učitelji. Lahko bi rekli, da v nekaterih primerih doživljamo pomlad mladih. Zato je prav, da jim na začetku njihove pedagoške poti spregovorimo nekaj iskrenih misli. Vsekakor je prav, da se v naših zbornicah pojavljajo mladi, saj so ti ponavadi revolucionarni in zagreti za stvar; srečujemo tudi pedagoški entuziazem in optimizem. Ob tem pa ne smemo pozabiti na pedagoška načela in zakonitosti.

Poglejmo! V šoli uresničujemo predvsem socialistične družbene smotre, zato je šola le na poseben način organizirano družbeno življenje, vse drugo je laž in odtujevanje mladega človeka od socialističnih družbenih vplivov. V vzgojnem delu moramo upoštevati učenca, njegove sposobnosti, posebnosti in aktivnost, kar zahteva našo organiziranost in doslednost. V vsakem vzgojnem delu je tudi prisila toda ta prisila naj bo prijetna. Učence moramo spoštovati, ne bodimo ironični in prezirljivi! Ne ponižujmo jih, ker nimamo te pravice. Ne razburjajmo se; če pa se, bodimo dostojni. Ne pošiljajmo učencev iz razreda in dnevnik uporabljajmo predvsem za učno snov!

Na pouk se moramo skrbno pripravljati, snov moramo obvladati, da se lahko v razredu suvereno vedemo, da nastopamo predvsem kot mentorji in organizatorji vzgojnega dela. Naše misli naj bodo jasne, ne dvoumne, stališča trdna. Nenehno se moramo soočiti in identificirati z družbenim življenjem. Rekel sem, da zahteva naše delo skrbne priprave, saj ni naključje, da učimo le dvajset ur, vse drugo gre za izpolnjevanje, delovne priprave, posvete, delo z učenci in starši itd. Hoditi „na pamet“ v razred, brez priprave, je pedagoška di-

Model 1974

verzija; pripravljati se tik pred poukom pomeni goljufati učence. Priprava je imanentna našemu poklicu, vsako sprotno oblikovanje učne ure je improvizacija in zongliranje. Sicer pa modernizacija in programiranje pouka ne izključujeta priprave, marveč zahtevata temeljito organizacijo, kar seveda povečuje učinkovitost našega dela. V vzgojnoizobraževalnem delu moramo ubrati svojo pot, kar pomeni didaktični pluralizem, upoštevati pa je treba pozitivne izkušnje starejših učiteljev. Pridobivanje izkušenj pomeni razmišljanje o svojem delu, o odposih med vzgojnimi ukrepi in rezultati. Pomembna je tudi pedagoška teorija, ker je

sicer nevarno, da zaidemo v praktičizem, (čeprav priznam, da v pedagoški teoriji ni enkrat za vselej danih rešitev). Vaš glavni mentor je ravnatelj šole, strokovni mentor je ponavadi starejši, izkušen učitelj v vašem aktivu.

Misli so napisane v začetku šolskega leta, slednje so naslovljene mlajšim učiteljem, ki začnajo težavno pedagoško pot. Menim pa, da veljajo za vse nas, saj pravimo, da mora moderni pedagog vselej spremljati nova spoznanja družbenih znanosti in upoštevati družbene zakonitosti, kar pomeni spreminjati način svojega dela.

MILAN MARUŠIČ

SOLA S PODALJŠANIM IN CELODNEVNIM BIVANJEM

Odnosi med učitelji in učenci

Čeprav sodijo med pomembne dejavnike uspešnega dela z učenci v oddelkih in šolah s podaljšanim in celodnevno bivanjem, pa nista nič manj pomembna dejavnika učiteljeva strokovna usposobljenost za delo z učenci v podaljšanim in celodnevno bivanju ter učiteljev odnos do tega dela, ki vpliva seveda tudi na njegov odnos do učencev.

V tem prispevku bi rada spregovorila predvsem o učiteljevem odnosu do učencev v podaljšanim in celodnevno bivanju v šoli.

Zelo pomembno je, da se tisti, ki se je odločil za delo z učenci v podaljšanim in celodnevno bivanju, zaveda, kako pomembno in odgovorno je to delo. Opravljati ga mora z ljubeznijo, vestno in resno. Delati mora trdo in vztrajno. Če vsega tega ne čuti v sebi, prav gotovo ne more pričakovati uspešnih rezultatov. Razumljivo je, da bo to spet vplivalo na njegovo zadovoljstvo in počutje pri tem delu.

Ko začne otrok hoditi v šolo, ima mnoge sposobnosti in interese, ki so toliko izoblikovane, da nas s svojim ravnanjem nemalokrat preseneti. Velikokrat mu pripisujemo manjše sposobnosti, kot jih ima, ali pa napačno tolmačimo njegovo ravnanje, ker ga ne poznamo dovolj. Zato ga moramo pozorno opazovati, da ga čim bolj spoznamo. Če imamo pred seboj skupino otrok, se zavedajmo, da je vsak otrok v skupini osebnost s samosvojnimi posebnimi lastnostmi, sposobnostmi, zna-

njem, nagnjenji in navadami.

Vendar pa osnovnošolski otrok ni že izoblikovana osebnost in potrebuje pomoč ter vodstvo. Doma ga oblikujejo starši, v šoli pa učitelji. Šola, ki organizira podaljšano in celodnevno bivanje, prevzame tudi nekatere vzgojne naloge, ki so še do nedavnega sodile in v glavnem še sedaj sodijo v družinsko vzgojo. S tem pa prevzame tako šola tudi večjo odgovornost za zdrav in uspešen razvoj otrok. Med skupnim življenjem in delom učiteljev in učencev v šoli se morajo razviti čimbolj sproščeni in pristni odnosi. Učiteljeva naloga je, da čim bolj spozna vsakega otroka pri učenju in med igro, med oddihom in razvedrilom. Do učencev naj bo potrpečljiv, požrtvovalen, discipliniran in dosleden v svojih zahtevah. S takimi lastnostmi si bo pridobil veliko večjo avtoriteto, kot če jo bo skušal izsiliti s kaznimi. Ne sme biti oblastniški, ne sme si dovoliti v kolektivu nikakršnih prisilnih dejanj. Da lahko čim bolj spozna vsakega učenca, mora pridobiti njegovo zaupanje. Učenci morajo videti v njem svojega svetovalca in pomočnika tudi pri reševanju osebnih problemov. Pri preverjanju znanja učencev med samostojnim učenjem ne sme poskušati, da bi si z ocenjevanjem povečal avtoriteto. Če dela tako, se učencem odtuji. Učenci pa se ga ne smejo bati, temveč se morajo vesti do njega zaupno. Z ustvarjanjem takih medsebojnih odnosov je bolj verjetno, da bo učitelj dosegel uspehe tudi pri učencih, ki so

se pokazali pri pouku kot slabši in vedenjsko problematični. Takšni odnosi pa zahtevajo od učitelja poleg prej navedenih osebnostnih lastnosti tudi pedagoško znanje in posluš. Znati mora spodbujati učence, da izpolnijo obveznosti, ki jim jih nalaga pouk. Pripraviti jih mora, da bodo sposobni premagovati tudi večje telesne in umske napore.

Učitelj, ki vodi vzgojno delo v oddelkih s podaljšanim bivanjem ali v šoli s celodnevno bivanjem, mora biti pri samostojnem učenju in razvedrilnih dejavnostih predvsem usmerjevalec dejavnosti, učenci pa izvajalci le-teh. Njegova naloga je, da prisluzne interesom učencev, da jim hkrati zbuja in razvija nove interese. Prizadevati si mora, da svoje pobude prenese na učence tako; da jih le-ti prevzamejo. Med izvajanjem učnih obveznosti pri samostojnem učenju se mora učitelj izogibati zahtevi po togi disciplini učencev, tj. po disciplini, ki hromi njihovo sodelovanje, hkrati pa jih mora navajati na čim večjo samostojnost pri učenju. Pomoč naj jim daje samo tedaj, ko bo res potrebno, ko postane nevarnost, da bi posamezni učenci zaostali za drugimi. Tudi med oddihom in razvedrilom mora učitelj aktivno sodelovati v različnih igrah kot tih usmerjevalec. Učenci morajo povsod čutiti njegovo prisotnost, ne sme pa biti paznik. Doživljati ga morajo kot tovariša, ki skupaj z njimi sprejema in spoštuje pravila igre.

Čeprav so v posameznih sta-

rostnih obdobjih v načinu dela z učenci različni odtenki, pa je namen tega prispevka opozoriti predvsem na nekatera bolj splošna načela vodenja vzgojnega dela z učenci v podaljšanim in celodnevno bivanju. Ta pa so enotna za vse strojne dobe učencev osnovnih šol.

HELENA NOVAK

POJASNILO K ČLANKU

Kadri, morala in zakonitost

Članek s tem naslovom, ki je izšel v Prosvetnem delavcu št. 15, dne 27. 9. 1974, navaja nepravilne podatke, ki obtožujejo glasbeno šolo Škofja Loka. Navajam samo nekatera dejstva.

Glasbena šola Škofja Loka ni mogla zvesti tovarišice Kolarjeve, ker je ni poznala. Kolarjeva je prišla sama v Škofjo Loko poizvedovat, kakšne so možnosti za delo v glasbeni šoli. Ker so ji te možnosti ustrezale bolj kot tiste v osnovni šoli, glede njenega študija na akademiji za glasbo, se je odločila za delo v Škofji Loki. Glasbena šola ji ni dala nikakršne protizakonite obljube, niti je ni nagovarjala, naj pusti službo v osnovni šoli in pride v glasbeno; obrazložila ji je samo možnosti za delo, zasnovane na zakonu o glasbenih šolah in drugih veljavnih predpisih. Če so te možnosti drugačne kot v osnovni šoli (urnik, učna snov, število učencev), se ne pomeni, da so protizakonite.

Šolske hranilnice v desetih šolah

Pred približno štirimi leti je podružnica ljubljanske banke v Slovenski Bistrici ustanovila v šoli na Spodnji Polskavi prvo pionirsko hranilnico na območju tamkajšnje temeljne izobraževalne skupnosti. V naslednjih dveh ali treh letih se je tej šolski hranilnici pridružilo še

devet drugih. Sedaj varčuje v desetih šolskih hranilnicah že 1220 učencev in učiteljev, ki so med najboljšimi varčevalci v Sloveniji. Med najuspešnejšimi šolskimi hranilnicami, pa je še vedno hranilnica v osnovni šoli v Spodnji Polskavi.

V glasbeno šolo Škofja Loka je bila Kolarjeva sprejeta šele, ko je po dvakratnem pogovoru z ravnateljem osnovne šole Trnovo kategorično izjavila, da v Trnovem ne bo delala, če jo mi sprejmemo ali ne in da s to šolo ni zasnovala delovnega razmerja po drugem odstavku 14. člena zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu.

Trditev, da je bila prijavitelja zavodu za zdravstveno zavarovanje, je resnična le, če veljajo za Ljubljano drugačni predpisi kot v drugih krajih. V Škofji Loki namreč delavec brez delovne knjižice in brez zdravniškega spričevala ne more biti prijavitelja zavodu za zdravstveno zavarovanje. Delovna knjižica tov. Kolarjeve je bila izdana 11. septembra 1974, na zdravniškem pregledu pa tovarišica do takrat sploh ni bila.

Glasbena šola Škofja Loka spoštuje vse zakonske obveznosti, pa tudi 24. člen (22. člen, ki je naveden v članku se

ne nanaša na to zadevo) zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Tovaršica Kolarjeva ima učno obveznost 22 pedagoških ur; to opravi v štirih dneh, ne pa v dveh, kot trdi avtor članka.

Postavlja se vprašanje, ali je moralno objavljati članke z nerresnično in tendenciozno vsebino, posebno še, če je mogoče podatke prej preveriti.

Anton Kvaternik

Opoma uredništva:

Menimo, da uredništvo res ne bi ravnalo odgovorno, če bi objavilo posplošene ali pa nepodpisane trditve. Ker pa sta oba članka podpisana in vsebujeta konkretne podatke, menimo, da sta za pravilnost izjav odgovorna avtorja. Zato smo pri sprejemanju brez kakršnihkoli sprememb.

Uredništvo je dolžno objavljati tudi kritične prispevke, saj prav objava le-teh dostikrat pripomore, da se nekatere neljube zadeve pojasnijo.

čim bolje se bomo poznali

Ob dnevu prosvetnih delavcev s področja temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin v Kopru

Koprska glasbena šola odlikovana

Ob nedavnem praznovanju dneva prosvetnih delavcev temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin so podelili tradicionalne nagrade najzaslužnejšim prosvetnim delavcem s tega območja. Ob tej priložnosti so podelili tudi odlikovanje, s katerimi je predsednik Tito odlikoval koprsko glasbeno šolo za 25-letnico uspešnega delovanja. Posebno priznanje sta prejela dolgoletna in zvesta sodelavca glasbene šole Marica ŠČEKOVA in Anton SEVER.

Več kot 50 predlogov za nagrade najzaslužnejšim prosvetnim delavcem so poslali delovni kolektivi vseh obalnih vzgojno-izobraževalnih zavodov. Predloge sta najprej obravnavala posebna komisija pri zavodu za šolstvo — organizacijska enota Koper in izvršni odbor temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin. Skupščini temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin sta predlagala 18 prosvetnih delavcev za podelitev letošnjih nagrad. Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin je ra nedavni seji v Škofijah potrdila predlagane prosvetne delavce za nagrade.

Letošnji nagrajenci temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin Koper so: Miroslav ŽEKAR, italijanska gimnazija

Koper, Marjana BUONASSISI, osnovna šola Vojko Šmuc Izola, Tončka ŽIBERT, osnovna šola Piran, Marjeta MOROVIČ, osnovna šola Semedela, Sonja SARDOČ, posebna šola pri bolnišnici v Valdoltri, Pavla GREGORIČ, osnovna šola Pinka Tomažiča Koper, Smiljka POBEGA, osnovna šola Prade, Luisella RAVALICO, italijanska osnovna šola Piran, Slavko BRATAŠEVEC, poklicna kovinarska šola Koper, Zorka PODOBNIK, osnovna šola Semedela, Dario MARSIC, osnovna šola Gračišče, Katja KALABA, osnovna šola Škofije, Justa KLEIBENCETEL, osnovna šola Dekani, Jerica OGRIC, vzgojnovarstveni zavod pri osnovni šoli Sečovlje, Franc GOLJEVŠČEK, ekonomsko-administrativni šolski center v Kopru, Bartole FERUCCIO, italijanska gimnazija Piran, Štefanija BIZAJL, osnovna šola Janko Premrl-Vojko Koper in Marija LIKON-HASL, gimnazija Koper.

Pokrovitelj letošnjega dneva prosvetnih delavcev z območja temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin je bil predsednik koprsk občinske skupščine Mario ABRAM.

Serdica:

Šola preurejajo

Ob pričetku letošnjega šolskega leta so dokončno preuredili notranjost šole v Serdici. Zamenjali so okna in položili nove pode. Prihodnje leto nameravajo urediti še fasado. De-

nar za preureditev šole je prispevala temeljna izobraževalna skupnost iz Murske Sobotice. Šola v Serdici obiskuje okoli 110 učencev.

Šola solidarnosti občanov občine Velenje — Zibika

V zgodovini slovenskega šolstva prav gotovo še ni bilo tako pospešene gradnje šolskih poslopij, kakršni smo priča v zadnjem obdobju. Po junijskem potresu je bila na Kozjanskem letošnjega 3. oktobra odprta že druga šola, in sicer v Zibiki, ki je v šmarski občini. Ta šola je dar velenjskih delovnih ljudi. Kljub temu, da ima naglo razvijajoče se Velenje svoje težave, kot jih ima pač sleherni kraj, so bili prebivalci tega mesta izredno širokosrčni. S svojo akcijo so zbudili slovensko javnost, da je sledila njihovu zgledu. Prav je, da navedemo besedilo, natisnjeno priznanjih, ki jih je članom gradbenega odbora in njihovih komisij izročil velenjski predsednik občine tov. Nestl Žgank.

Spoštovani!
Iskreno se ti zahvaljujemo,

da si se pridružil naši solidarnostni akciji ob izgradnji osnovne šole v Zibiki.

Razumel si, da je z junijskim potresom revna zemlja postala še revnejša in da so ljudje, ki niso imeli veliko, izgubili še tisto. Zemlja se je stresla — ostal je kup kamenja, podrtje šole, vegaste bajte, za silo podprte s tramovi.

Ti pa si se odločil in se takoj pridružil naši solidarnostni akciji, ne zato, da bi obnovil staro šolo na enem najbolj prizadetih območjih, temveč da bi zgradil novo, boljše in da bi imeli šolarji Zibike lepšo in svetlejšo prihodnost. Delček tega, kar imaš v Velenju, si prenesel na to manj razvito območje, zbudil si zavest solidarnosti med vsemi občani in dobrimi ljudmi v naši občini in s tem okreplil prepotrebno enot-

„Za akcijo o uvedbi samoprispevka za šolstvo in vzgojnovarstvene zavode se bo treba še posebej pripraviti, če hočemo, da bo referendum v vseh treh obalnih občinah uspel,“ so na seji skupščine še posebej poudarili. (Foto: T. Urbas)

nost in nekdanjo pripravljenost prostovoljnega dela.

Potresna škoda je velika, naša občina pa majhna, vendar je s tvojo pomočjo dovolj velika, da bo hkrati s škodo obračunala tudi z zaostalostjo, ki je ostala v Zibiki in na Kozjanskem. V priznanje naj ti bo tudi to, da je akcija, v kateri sodeluješ, kot plaz potegnila široke vrste delovnih ljudi in občanov po vsej naši republiki in prebudila zavest solidarnosti.

Najlepše priznanje in zahvalo pa boš razbral iz smejočih obrazov vaških šolarjev, ki so ves čas spremljali pridno delo tvojih rok in ki bodo kmalu sedli v tako šolo, kakršno imajo tudi tvoji otroci in tako okusili delček našega Velenja.

Iskrena hvala!

Na dan, ko so odprli šolo, je bila tudi podpisana listina o trajnem pobratenju krajevnih skupnosti Velenje — center, levi breg in Zibika. Ta listina ni papir z visokodonečimi besedami... Trajen pomnik nanjo je šolska stavba, ki jo bodo obiskovale generacije zibiških otrok.

Šola je bila zgrajena v rekordnem času, saj je bila prva delovna akcija 3. avgusta, sledile pa so še delovne sobote — dokler niso šole slovesno odprli. Poleg poslopja in opreme je bilo urejeno okolje, učenci so dobili v dar televizor, klavir, knjige in šolske potrebščine, šaleški slikarji pa so s svojimi umetniškimi slikami okrasili šolske stene.

ERNEST REČNIK

Temeljna izobraževalna skupnost obalnih občin Koper:

Samoprispevek je nujen

Od 36 osnovnošolskih zgradb na območju obalnih občin jih je bila le tretjina zgrajena po zadnji vojni. Druge šole pa so stare od sedemdeset do sto in več let. Ti podatki opozarjajo, da so potrebni hitri, predvsem pa učinkoviti posegi.

V Kopru, Izoli in Piranu številno prebivalcev nenehno raste, šole in vzgojnovarstveni zavodi pa postajajo iz leta v leto bolj tesni in neprimerni za sodoben pouk in urejeno varstvo najmlajših.

Le dobra polovica od vseh učilnic na obali je primernih za pouk, druge pa bo treba temeljito preurediti. Okoli 60 razredov ima popolnoma dotrajano opremo. Nobena podeželska šola v koprski občini, razen tiste v Gračišču, nima telovadnice, premalo pa je tudi prostorov za skupne prireditve, kabinetov, šolskih kuhinj, prostorov za knjižnice in čitalnice ter za podaljšano bivanje učencev.

O vsem tem zaskrbljujočem, vendar resničnem stanju v šolstvu na obali so dodobra seznanjeni tudi vsi politični in drugi dejavniki, ki se že resno pripravljajo na edino mogočo rešitev iz vseh teh težav, na samoprispevek občanov.

O samoprispevku občanov je razpravljala tudi obalna konfe-

renca SZDL in podprla predlog za uvedbo samoprispevka za šolstvo in vzgojnovarstvene zavode v vseh obalnih občinah. O pripravah na referendum in njegovi izvedbi so veliko razpravljale komisije, pa tudi skupščina temeljne izobraževalne skupnosti obalnih občin, kajti vsi delovni ljudje obalnih občin bodo odločali o uvedbi samoprispevka za šolstvo in vzgojnovarstvene zavode na referendumu, ki bo letošnjega osmega decembra.

Če bo referendum uspel, v kar si skoraj ne bi upali dvomiti, bodo v prihodnjih petih letih in kasneje zrasle v krajih na obali nove šole in vzgojnovarstveni zavodi. Po nekaterih sedanjih izračunih bi na obali potrebovali v prihodnjih petih letih za popravilo in graditev novih šol in vzgojnovarstvenih zavodov okoli 130 milijonov dinarjev. Redni viri, namenjeni šolstvu in vzgojnovarstvenim dejavnostim, pa zagotavljajo v prihodnjih petih letih le dobro desetino vsega potrebnega denarja. S samoprispevkom naj bi delovni ljudje v prihodnjih petih letih zbrali dobro polovico ali celo dve tretjini potrebnega denarja. To pa je porok, da bo tudi šolstvo na obali krenilo iz slepe ulice.

TONE URBAS

Uresničena dolgoletna želja

S tem ko so pred dnevi slavnostno odprli nove in preurejene prostore posebne osnovne šole v Postojni, se je številnim učencem in učiteljem, pa tudi tistim pri postojnski temeljni izobraževalni skupnosti, ki so si vsa leta prizadevali za nove prostore posebne osnovne šole,

uresničila dolgoletna želja.

V nekdanjem preurejenem dijaškem domu je v osmih učilnicah, tehnični delavnici, fotografski tavnici in v številnih kabinetih našlo svoj drugi dom 75 učencev posebne osnovne šole.

Postojnska posebna osnovna

šola bo lahko sprejela v svoje razrede v prihodnjih letih že okoli 120 učencev, med njimi tudi otroke iz tistih občin, kjer še nimajo posebne šole. Hkrati z načrtovanjem posebne osnovne šole so pri temeljni izobraževalni skupnosti v Postojni poskrbeli tudi za usposabljanje

strokovnega kadra, saj so prav v te namene že pred leti odšteli precej denarja za štipendiranje. Tako poučuje letos na posebni osnovni šoli v Postojni devet strokovno usposobljenih kadrov. Strokoven in kakovosten pouk je torej zagotovljen vsem učencem te šole.

Grajena pri Ptujju:

Poučna razstava

Kaj vse nam na polju v vinogradu, sadovnjaku in gozdu ponuja jesen, so prikazali učenci podružnične osnovne šole v Grajeni pri Ptujju ob razstavi jesenskih pridelkov. Solski hod-

nik, kjer je bila razstava, je bil včasih celo pretesen za vse, ki so si želeli ogledati razstavo. Posebno skrbno je bila pripravljena še razstava užitnih in ne-užitnih gob.

Na rob:

Samoupravno dogovarjanje

Odveč je menda govoriti, kako pomembno vlogo imajo štipendije pri načrtovanju kadrovske politike. In prav zato smo se v dobi samoupravnega dogovarjanja med prvimi lotili urejanja štipendijske politike s podpisovanjem samoupravnih sporazumov. Te naj bi seveda podpisale delovne in druge organizacije. Marsikje so se podpisovanja tako pomembnih sporazumov lotili resno, ponekod pa precej neodgovorno.

V dravograjski občini naj bi delovne organizacije po samoupravnem sporazumu o štipendiranju odvajale 0,5 odstotka od bruto osebnega dohodka zaposlenih; tako bi zbrale okoli 40.000 din. V vseh delovnih organizacijah na tem območju so sicer že razpravljali o tem sporazumu, ponekod so ga tudi podpisali, vendar se nekateri že sedaj vprašujejo, če se bo res posrečilo zbrati toliko denarja. Do sedaj še niso zbrali niti dinarja, namenjenega za štipendiranje, čeprav so v sosednjih občinah štipendije že zdavnaj podelili.

Poglejmo, kako si prav na tem območju predstavljajo nekatere delovne organizacije na-

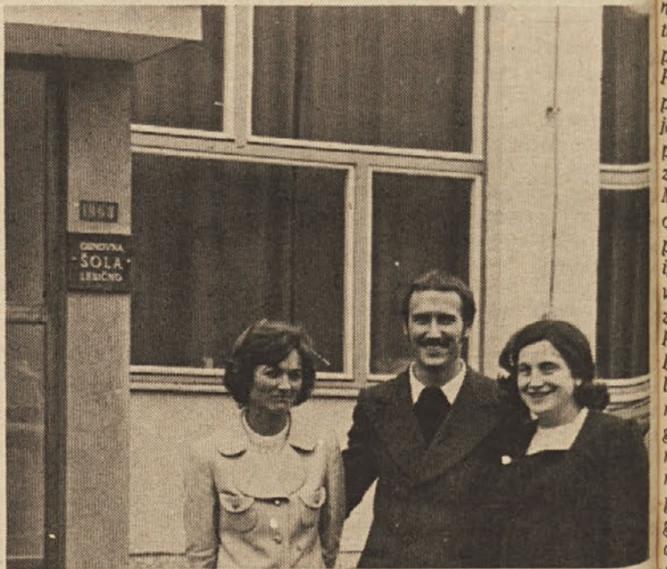

čela samoupravnega dogovarjanja.

Pri gradbenem podjetju v Dravogradu sporazuma sploh niso podpisali, kot da jim je kadrovska politika v občini deveta skrb. Se bolj čudna in skoraj nerazumljiva pa so pota samoupravnega dogovarjanja pri tekstilni industriji v Otiškem vrhu. Kolektiv se je sicer odločil za podpis samoupravnega dogovora. Tudi podpisali so ga, hkrati pa sklenili, da bodo denar nakazali šele takrat, ko bodo to storile tudi druge organizacije v občini, ki so sporazum podpisale.

Zares čudna pota in načini samoupravnega dogovarjanja!

TONE URBAS

V osnovni šoli Lesično na Kozjanskem je razstavljal akademski slikar Stane Jagodič. Pred leti je poučeval v tem kraju, zato je bila domačinom ta razstava še posebno dragocena. Sočasno z odprtjem razstave so proslavljali tudi desetletnico novega šolskega poslopja. Ob slovesnosti je bil literarni večer.

Enega izmed razredov so spremenili v razstavno dvoranco. Slike so dajale občutek topline, trdnosti in „Daljnih horizontov“ (tak je tudi naslov enega izmed novejših akvarelov). Kozjanska domačija in pokrajina so že od začetka Jagodičevega slikanja našle na njegovih podobah svojo neminljivost. Obiskovalci so si lahko ogledali olja, voščenske in gorečih barvah tamkajšnje jeseni, razstavljeni pa so bili še čisti akvareli — polja, vode, stapljanje neba in zemlje, npr. v sliki „Odjuga“. Solske hodnike in klopi ob stenah so napolnile ostre in duhovite Jagodičeve karikature.

Tako je umetnost s posredovanjem šole in z naklonjenostjo slikarja obiskala delovnega človeka.

tem bolje bomo delali

Verbalno in neverbalno doživljanje sveta

Sicer kakovostni prispevki dr. Ane Kranjc, ki so začeli izhajati sočasno z mojima člankoma, v katerih je nekaj misli o odnosu do jezika in jezikovne literarne vzgoje, so me spodbudili za nadaljnji prispevek, ne kot polemiko ali opozicijo do vsega, kar prinašajo težnje, osnovane na nekaterih znanstvenih dognanjih) po tako imenovani deverbilizaciji izobraževanja — organiziranega v šoli in še bolj v takih ali drugačnih oblikah permanentnosti. Brez dvoma te težnje govorijo o nekaterih, vidikih odnosov med svetom in našo duševnostjo, opozarjajo na pestrost in zapletenost teh odnosov, škodljivost enostranskega gledanja, ki je prešlo v okorele navade, zavirajoče kakršnekoli spremembe, neplošno se opravičujejo v stotero predsodkih. Zato so analitična in kritična razpravljajna o tem zanimiva, koristna, do sprejemljivih stališč vodi kar največ vidikov. Rad bi spregovoril še o nekaterih, ki po pavšalnih uvrstitvah nikakor ne sodijo v kategorijo „romantičnosti“, ampak so dejstva, ki ravno tako slone na znanstvenih dognanjih in so tudi za naše da-

našnje življenje nadvse pomembna.

Po eni strani smo v procesu izrazite deverbilizacije, po drugi strani pa zaradi povezanosti sveta zelo odvisni od besede. Obseg in intenzivnost učenja materinščine in tujih jezikov nenehno močno naraščata, hkrati s tem se razvija lingvistična znanost, ki se danes že povezuje z različnimi strokami: poznamo psiholingvistiko, sociolingvistiko, raziskovalna področja, kot so lingvistika in filozofija, jezik in religija, jezik in književno delo, jezik in otrokov razvoj itn. S političnim in ekonomskim osvobajanjem se bolje razvijajo tudi jeziki manjših narodov; materinščina utrjuje narodnostno zavest, povezuje kulturo preteklosti in sedanjosti, oblikuje politično in estetsko misel, a tuji jeziki preprečujejo oženje, omogočajo primerjavo, vzpostavljajo vezi med narodi in bogatijo duhovno podobo posameznika ter skupnosti.

ALI JE JEZIK ZAMENLJIV?

Silen razvoj materialnih pojavov resda mnogokrat potiska

besedo v ozadje, govorijo pojavi sami, zanje poznamo vedno več neverbalnih znakov, ki včasih prevzemajo tudi sporočila. To sicer ni novo; neverbalno posredovanje izkušenj, vednosti, trenutnih dogajanj, čustvenih vzgibov itd. poznamo že od nekdanjih. Pravzaprav je bil tak stik med ljudmi prvoten, govor se je razvil vzporedno z večjo socializacijo in bolj razvejano, zahtevnejšo dejavnostjo človeka, je torej višja oblika duhovnega razvoja. Jezik je prav tako simbolika, kot jo ustvarjajo razni drugi znaki; čemu bi ga torej zanemarjali? Ima še to veliko prednost: ko so pridobljene strukture, je sposoben sprejemati in oblikovati v simbole vedno nove pojave, pri tem pa ohraniti osnovnega duha, izraz individualne eksistence. Le-to lahko završimo, a potem jo moramo zamenjati z drugo (drugim jezikom). Če se pre-pustimo kakršnikoli znakom, moramo iz njih prav tako napraviti sisteme, gibljive zveze, uporabne za vso pestrost in širino našega sveta in življenja, ki sta vedno celota. Tudi jezik je del te celote, je posebna organiziranost, nastala v senzualno-

duhovnem dialektičnem odnosu, oblikujoča se prek miselnega ter senzomotoričnega procesa v novo materialnost. Nastajanje in razvijanje jezika vedno zahteva neko ustvarjalnost, ta se najbolj kaže pri prehodu od konkretne v abstrakcijo in nazaj. Abstrakcija je višja oblika duševnega življenja, konkretnost je elementarnejša. Človek ne more živeti le v eni: prva omogoča mišljenje, druga doživljanje slikovite prvinskosti. Neverbalni posredniki imajo vedno tudi veliko konkretnega, zato so privlačnejši in učinkovitejši. Verbalizacija, ki so jo mogočno razvili sofistiki in so jo nadaljevali srednjeveški oratorji ter je ostala v nekaterih šolah, zlasti pri tako imenovanih humanističnih predmetih vse do današnjih dni, je zaradi nena-zornosti postala nepriljubljena. Racionalizacija je v šolah zanemarjala še čustveno prisotnost in s tem razbijala popolnost doživetja, pouk je seveda postal neučinkovit. Zahteva po nazornosti, ki naj zajema iz konkretnega materialnega sveta in čustvenih vzgibov, izhajajočih iz konkretnih življenjskih

situacij, je postala nujnost vsakega učnovzgojnega procesa. Od Komenskega naprej so jo zelo poudarjali vsi napredni pedagogi — didaktiki.

Neke vrste beg pred klasično šolsko puščobno „učenenostjo“ in verbalizmom je seveda tudi današnje iskanje virov informacij v neverbalnih oblikah. Le-te so obstajale pred jezikom, a vedno tudi vzporedno z njim. Različni znaki z ognjem pač spominjajo na današnje svetlobne znake; zvoki bobnov, raznih trobil so dajali sporočila, danes jih prav tako dobivamo prek mnogih zvočnih signalov (sirene, avtomobilske hupe, piski, trkanje, zvonjenje, Morsovi znaki itd.), znamenja raznih lovecev, pomorščakov, bojnih plemen so pač imela podobno vlogo, kot jo imajo danes prometni znaki ali vojaški signali in šifre. Vzporedno so tekla razna sporočila v jeziku, ki niso bila nič manj učinkovita, če so bila nazorno povezana s konkretnimi pojavi, bila pa so doživeta in to je bilo čutiti tudi v abstrakciji. Le odkim v izsušeni verbalizem je napravil jezik nezanimiv in neučinkovit.

Govor (jezik) je nastal naravno, torej je bil potreba in vrednost. Danes je nosilec raznih spoznanj, trajnih in sprotih dosežkov uma. Tudi kadar je kaj „shranjeno“ z drugimi znaki, mora biti jezik instrument, ki usklajuje, s tem pa se hkrati razvija sam in daje še možnosti za estetsko, umetniško oblikovanje. Tu se je tudi najbolj ohranila njegova magična moč, ki je bila prvotno veliko bolj povezana s funkcionalnostjo. Razni glasovi in besede, obzrci, ki so klicali božanstva, zagovori, čarobni reki, magične formule, uporabljajoč tudi ritem, melodijo in močno pantomimiko v izrazih veselja, žalosti ali sovraštva pričajo o moči, ki so jo pripisovali jeziku. Tudi moderna psihiatrija ga uspešno uporablja.

Razne religije, politični sistemi in ideologije so dosegali moč z besedo, če so jo znali prav uporabiti glede na zgodovinsko situacijo in psihično konstelacijo ljudi.

Pojma materin jezik ne moremo razumeti samo kot jezik neke skupine ljudi, ampak kot nekaj, kar je prvotno povezano z materinim dihom, z njenim pogledom in njeno kretnjo, z vsem bitjem, ki skrbi za otrokovo življenje. Tako doživeti jezik je vedno učinkovit, bogat in lep. Če ga nadomestimo zgolj s tehničnimi znaki, odpade osebnostni element, tako se sušijo tudi medčloveški odnosi. Zato bo imel jezik vedno svojo pomembno vlogo in vrednost.

MOČ VSAKEGA ZNAKA SLONI NA ELEMENTARNOSTI

Če govorimo o popolnem doživljanju, je vanj vključena tudi senzualnost. V življenju moramo pač marsikaj izkusiti, preden razumemo simbol. Otrk se mora opeči, da bo prav razumel besedo „vroče“. Enako je s hrano, mrazom, vožnjo v avtu itn. Toda z govorom lahko gradimo tudi na elementih. Eno izkušnjo ali samo delno izkušnjo lahko razvijemo z razlago, jo razširimo, posplošimo. Eno doživetje je včasih dovolj za vznik mnogih drugih podobnih. Razlage lahko združimo v abstrakcije, pravila, splošne resnice, definicije in s tem razvijamo miselni potencial, širimo razumevanja in ustvarjamo pripravljenost za nova doživetja.

Veliko današnjih ljudi se je oddaljilo od naravnega spoznavanja stvari, celo od narave, razen tega je toliko novih pojavov, da vseh ne moremo spoznati v konkretnosti in v izvorni obliki. Takrat uporabljamo nadomestke, ki jih sestavimo kar najbolj nazorno. Pri tem pa je tudi nujno potreben jezik, da vzpostavimo zveze med prikazanim in resničnim pojavom, da

razložimo poenostavljanja, razčlenbe in globalnosti, predvsem pa odnose do drugih pojavov, zlasti do človeške družbe.

Kljub velikanskim možnostim in nesporni vrednosti neverbalnih komunikacij je jezik ohranil svojo pomembno vlogo, v spremenjenih okoliščinah jo morda ponovno intenzivneje čutimo, ko spoznavamo in odkrivamo različnosti ter dopolnitve v doživljanju sveta. Napovedi, da bosta kino in televizija docela izpodrinila knjigo, se niso uresničile. Ljudje se vedno znova vračajo tudi h knjigi kot umetniškemu užitku in viru informacij. Razlika je sicer v številu uporabljanja drugih medijev, a hkrati se pojavljajo v svetu vedno novi časopisi in najrazličnejše revije; po nekaterih ljudje kar hlatajo, posebno, če so polne senzacij. Takrat poleg slikovne ilustracije navduši tudi beseda. To je dokaz, da ima beseda moč, samo oddaljiti je ne smemo od nazornosti in doživetja.

Tudi neverbalno posredovanje ne rodi uspeha, kadar ni vezano na doživetje. Zelena in rdeča luč ne bi bili zanimivi, če ne bi bilo zraven občutka nevarnosti ali strahu. Sirene, ki tulijo vsako soboto opoldan, še zdaleč nimajo tistega učinka, ki so ga imele kot alarmno znamenje pred zračnim napadom. Pornografske slike so dandanes že dolgočasne, ker so prešle v navado. Poleti na luno z vsemi ponazorili vred ne zanimajo ljudi več tako kot v začetku.

Neverbalna in verbalna sredstva spoznavanja sveta imajo torej enako usodo: 1. niso učinkovita, če ob njih ni doživetja, 2. avtomatizirajo se, če jih uporabljamo pogosto, in sprožijo le površne razumske reakcije ali reflekse, 3. nikoli niso popolna, zato je treba vedno iskati nove oblike in dodatne osvetlitve, v tem je za vrednost, saj tako budijo ustvarjalnost.

Stereotipnost in spremembe, mehaničnost in ustvarjalnost se v našem življenju čudno menjujejo. Pozdrav in vljudnostne besede izrekamo včasih tako mehanično, kot sprejememo ustaljeni znak proizvoda, podjetja ali društva. Rož in sončnega dneva pogosto ne vidimo, ne slišimo nežnega otrokovega vprašanja. Šele bolezen, pomnjanje in nesreča nas ponovno obudijo. Ohranjati pristna in polna doživetja pomeni hkrati ohranjati človečnost, samo na njej pa lahko gradimo pravo izobrazbo.

Izobraževati ljudi na razne načine je normalno in potrebno. Vemo tudi, da je nekoč nepismen človek lahko veliko večel in bil kvaliteten, v marsičem ustvarjal. Toda če kdo danes upošteva tradicionalen način opismenjevanja, ima to lahko drugo ozadje. Marsikateri dela se tudi danes lahko dober nauči nepismen človek, a manjka mu najbolj uporabno in v mnogih oblikah dosegljivo, predvsem pa intimno sredstvo dobivanja informacij in izobraževanja. Prek pisane besede bi morda prišla tudi oddaljena ali skrita informacija, ki bi komu odprla oči, da je izkoriščen.

Človek, ki se ne zna izražati in še celo ne zna pisati, je v družbi zelo neboljzen. Tudi zvezo med delinkvenco in govorimi (jezikovnimi) motnjami so nekateri psihologi in sociologi že odkrili.

V vsakem primeru bi bilo napak, ko bi zanemarjali jezik in ne bi prodirali v vse njegove pojavnosti in spoznavne možnosti, ki nam jih daje kot sredstvo za komunikacijo, lastno rast in ustvarjalni poseg v naravo in družbo.

Ločiti ga od drugih pojavov in ne videti dopolnilnih in mnogokrat celo prvih možnosti tam, pa pomeni zaslepljenost, ki prav tako ne daje temeljite izobrazbe, pusti veliko praznin in nazadnje razvodeni jezik.

Slavisti o aktualnih temah

Slavistično društvo Slovenije in podružnica Ljubljana sta priredila od 27. do 29. septembra tridnevno zborovanje v Ljubljani. Udeležilo se ga je okoli 350 slavistov iz vse Slovenije. Prva dva dneva sta bila namenjena predavanjem in občnemu zboru, tretji dan pa so si slavisti ogledali kulturno-zgodovinske spomenike in rojstne kraje naših velikih mož v bližnji ljubljanski okolici.

Ze prvi dan, to je 27. sept. 1974, so bila na sporedu zanimiva predavanja, ki so potekala v dveh skupinah. Predavali so profesorji ljubljanske filozofske fakultete, obeh pedagoških akademij pa tudi drugi.

Najprej je predaval prof. dr. Janko KOS o aktualni temi: marksizem v literarni vedi. Govoril je o vlogi marksizma v znanstvenem spoznavanju literature, v literarni kritiki in literarni teoriji. Uvodoma je poslušalce seznanil z metodami v moderni literarni vedi ob aplikaciji določenega literarnega besedila (Sonete nesreče). Od metod je najprej omenil filološko metodo, ki je izhodišče za interpretacijo literarnega besedila.

Pomemben je tudi biografski psihologizem kot metoda, ki se je začela že v dobi romantike, pozneje pa se je navezala na pozitivizem in neopozitivizem. Med drugimi metodami velja omeniti fenomenologijo, ki je prodrla v obliki imanentnih interpretacij, duhovno zgodovinsko oziroma duhovni historizem, ki je dosegel višek pri Heglu in v novejšem času pri Lukacsu. Po Heglu ideja na določeni stopnji preide v dejavnost literature. Ko je prof. Kos govoril o historičnem pogledu na procese, je omenil, da marksizem odkriva historične pojave tako, da jih postavlja v gibanje procesov. Duhovno zgodovinski proces je namreč potrebno vnesti v zgodovinski proces, zato zasluži pozornost duhovno zgodovinska perspektiva. Omembe vredna je tudi eksistencialistična metoda, ki ne zahteva razumskega spoznavanja, saj gre pri njej predvsem za doživljanje eksistence, za dojeje lastne pristnosti. Ta pristop pa je primernejši za esejistiko. Marksizem namreč upošteva eksistenco kot realen problem, odklanja pa obravnavo človeka samega; obravnava ga v konkretni družbeni situaciji oziroma v širši družbeni strukturi.

Važna je med drugim tudi metoda strukturalizma, ki ni neka samosvoja metoda, in pomeni raziskovanje struktur. Priznava jo vse znanosti in smeri. Sodobna literarna veda je zelo razbita, zato zahteva sintezo različnih metod in integracijo literarne vede.

Ne nazadnje je potrebno omeniti vlogo marksizma v tej smeri. Na njegovi osnovi se namreč povežejo metode tako, da upoštevamo vse njihove strukture in družbeno-zgodovinski proces v najglobljih osnovah. Literatura si namreč lahko razložimo z družbeno bitjo, ne pa iz subjektivnega avtorjevega bivanja, iz njegovega doživljanja, namreč zato, ker je avtor prav tako določen z bitjo. Literarno delo si moremo razložiti kot obliko družbene zavesti iz družbenoekonomske osnove. Po Pe-revercevu se da namreč snov literarnega dela razložiti z marksistično metodo. Po Engelu je vsak del kulturne nastave določen s svojim prejšnjim razvojem in dosežki. To pomeni, da literatura ni odvisna samo od baze, ampak se razvija, da bi dosegla neke nove literarne strukture in oblike. Zato moramo upoštevati najprej avtonomni literarni razvoj, ki se vključuje v širši razvoj ekonomskih procesov. Po drugi strani pa je vsak del literature povezan s posebnimi področji, saj je književnost v stiku z razvojem morale, lingvistike, filozofije itd., skratka, z deli duhovnega življenja. Pri tem pa je treba upoštevati dvojno determiniranost: prejšnji razvoj in ideološko nadstavbo. Engels je med drugim ugotovil, da ni mogoče razlagati posameznih literarnih pojavov iz baze. Le-ta je razvidna šele v nekem zelo širokem razvoju. Posameznih literarnih pojavov pa ne moremo izvajati iz baze. To lahko delamo z evropsko romantiko in celotno antično literaturo. Vendar pa ostane nerešen problem jezika z marksističnega stališča.

Temeljne značilnosti naše literature so v tem, da je bila slovenska književnost po socialno moralni usmeritvi do 18. stol. blejska. Od tega časa dalje je bil razvoj drugačen. Slovenci namreč nismo imeli aristokracije in kapitalističnega meščanstva v evropskem smislu. Narodnostna ideja je bila ena od centralnih idej od Prešerna, Cancarja, Župančiča, Vranceca itd. Ta ideja pa pri nekaterih sodobnikih stopa v ozadje; drugače je v zamejstvu. Tako je pri nas v 18. stol. nastala ideja narodnosti in nova literarna estetska

produkcija. Zato je literatura postala glavna struktura slovenskega naroda.

Naslednje predavanje je imela prof. dr. Helga Glušič-Krisper, ki je govorila o pripovedni tehniki Juša Kozaka. O njegovih pogledih na literarno umetnost je razpravljala se predavatelj Janez Mušič, urednik Mladinske knjige v Ljubljani.

Najzanimivejše je bilo izvajanje prof. dr. Matjaža Kmecla, ki je interpretiral Aleševčevo kriminalko, v kateri je opazna notranja dvodelnost. V prvem delu je goljufija, ki pa jo avtor ne more dokazati. Pozneje pa se mu razkrinkovanje storilca že vnaprej odkriva. V drugem delu pripovedi pa nastopi juridična eksekucija in sodba.

Naslednji predavatelj dr. Dušan Pirjevec je nastopil s temo: Vprašanja strukturalne poetike in informacijsko teoretične estetike. Med drugim je navedel, da izhaja kritika znanstvenega raziskovanja literature iz ugotovitve, da je umetnost posnemanje. Ne sme pa nam pomeniti obnove zunanje dejavnosti, temveč le posnemanje v smislu Aristotelove poetike. Hipolit Taine je namreč opredelil stvari glede na idejo in bistvenost. To pa vodi k Heglovi ideji o čutni realizaciji tistega, kar je za ljudi zavezujoče v vsaki epohi. Engelseva teza govori o tem, da je umetnost način spoznavanja. In sicer nezadosten. To je namreč temeljno spoznanje Heglove estetike. Ko je prof. Pirjevec govoril o umetnosti, je poudaril, da je umetnost pomembna le, če je neke neka resnica, ki ni znanosti dostopna. Namen pesništva ni spoznanje, ampak prostor posebnega užitka, ki nastane ob lepoti. Le-ta pa nastane samo takrat, če je pesniška figura v sebi skladen lik.

Poezija odpira namreč tisto območje, ki mora biti razprto, da bi se človek srečal z njim zunaj njega, območje tega, kar pomeni biti. Umetnost ni zgolj posnemanje glede na bistvo, temveč gleda na bit; bivajoče znanstveno raziskovanje je očitno glede na način raziskovanja. Prva naloga teorije ni kibernetska niti odkrivanje načina, kako je posnemanje zmoglo odkriti tudi skritost. To vprašanje je urejeno. Pesnitev noče biti samo posnemanje, ampak bit, bistvo.

Po tem izvajanju so poslušatelji sledili predavanju iz jezika. Imel ga je prof. dr. Jože Toporišič, ki je govoril o novostih in pro-

blehmih v deskriptivni gramatiki. Ko je govoril o posameznih gramatičnih kategorijah, je opozoril na pravilno razločevanje posameznih besednih vrst in na novo terminologijo. Med drugim je pripomnil, da bo novi slovenski pravopis posredoval večino problemov v jeziku in da bo odpravil zmedo pri posameznih besednih vrstah.

Pri zadnjem predavanju, ki ga je imel prof. Franc Novak, višji strokovni sodelavec pri Inštitutu za slovenski jezik SAZU v Ljubljani, pa smo se seznanili z nekaterimi problemi pomenske analize besedja. Predavatelj je interpretiral polisemično, analizo pomenov, polisemantične analize skupin in strukture pomen-skih skupin.

Poleg teoretičnih tem smo poslušali še predavanja iz vsakdanje učne prakse, in sicer o poučevanju in urjenju pravopisa v osnovni šoli ter o pouku stilistike.

V soboto popoldne je bil po predavanjih občni zbor vseh članov društva v ljubljanskem mestnem gledališču. Tega zbora pa so se udeležili tudi nekateri starejši in še vedno aktivni člani, kot je akademik dr. Bratko Kreft, prof. Marja Borštnik, prof. France Koblar idr. Uvodoma je na zboru pozdravil dr. Bratko Kreft vse člane društva ter pozval vse slaviste, naj podpro upravičene zahteve korških Slovencev. Vsa slavist naj bo najodločnejši zagovornik pravic zamejskih Slovencev.

V razpravi so člani kritično ocenili delo društva, zlasti pa odnos zavoda za šolstvo SRS do društva. Vsi člani so protestirali zoper zmanjšanje obveznih učnih ur materinščine v srednjih šolah.

Končno je zbor sprejel nekatere sklepe. Navajam najvažnejše:

— Zbor pošlje protestno pismo avstrijski državi v Celovcu in avstrijskemu konzulu v Ljubljani v zvezi z nameravanim preštevanjem Slovencev na Slovenskem Koroškem.

— Pri oblikovanju in spremembi predmetnikov naj odslej sodelujejo tudi slavisti.

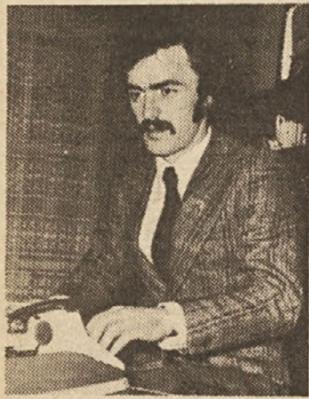
— Zavod za šolstvo SRS naj vrne odvzete učne ure slovenske in v slovenskem jeziku naj bo takšno, kakršno je bilo pred redukcijo.

— Zavod za šolstvo SRS naj se pred spremembo predmetnika dogovori s člani slavističnega društva in naj upošteva njihove predloge.

ERNEST BLAŽIČ, pred. učitelj — slavist — Šolski center pri TAM Maribor, Tezno

MIRKO KRIŽMAN

pod reflektorjem

PIŠE:
SILVO TERŠEK

Sreča je skrita v skromnosti

Bodimo srečni; naša mladina je polna revolucionarnega duha. Pomembno je, kako jo opazujemo. Nekateri počno to s skrajami v rokah, pod plaščem brivskih nagnjenj. Mladi omenijo pričesko Franceta Prešerna. Oprimejo se tistega, kar jim je najbližje. Pravijo, da doba pubertete rodi pesniška razmišljanja. Mladost je poezija, vsaj moralo bi biti tako. Neskončno dolge ceste razmišljanj, skrbi, kritičnih pogledov, opozoril in predlogov, ugotovitve in sklepi so lahko tudi „frazerski nič“. Poezija naj ne bo filozofija in to tudi mladost ne sme biti. Pomembno je samo to, kar je trdno pod tvojimi nogami, kar držiš v rokah, kar te obdaja, kar si podedoval v duhovnem in praktičnem pomenu besede in za kar je vredno stopiti v jutrišnji dan. Vse drugo je izgovor nemočnih!

Za staro, belo popudrano fasado hiše sredi mesta je zaklenjena mladost. Stojim pred vrati in štejem okna. Od leta 1936 se za njimi pretaka mladost, ki v okolici skoraj ni opazna. Nekoč je moralo biti to poslopje, ki danes ne sega niti do kolen hotelu „Lev“ v neposredni bližini, imenitno. Naj mi bo oproščena primerjava. Naša mladina ostaja naš ponos in up tudi, če živi v takšnih domovih, kot je VAJENSKI DOM na Kersnikovi ulici v Ljubljani. In kakšen je ta dom...? Naj mi najprej odpro vrata! Popolnoma po naključju bo to storil socialni delavec. Drug drugemu se ne bova predstavila. V roko si bova segla šele uro kasneje.

V poslopju sem, v hladnem stopnišču, kjer mora tudi sredi najbolj sončnega dne goreti luč. Mladeniča stojita pred leseno tablo, na kateri je razgrnjen najnovejši dnevnik.

Stopnišče gre v več nadstropij. Z upravnikom se srečava ob utrjeni koloni previharjenih omar z drobnimi ključavnicami. V rokah ima vrečke s kostanjem, na ustnicah prijazen nasmeh. Eden izmed treh mladeničev ob odprti omari potiska skozi šivankino uho črn sukanec. Vsi trije pozdravijo in vonj po svežem pleskanju zoži nosnice. Na radiatorjih se sušijo nogavice in luči na hodnikih so samo brlivke.

V teh prostorih so učenci gospodarskih organizacij, ki izobražujejo mlade v vodno-inštalaterski stroki in za poklice, kjer manjka delavcev: mesarje, dimnikarje, peke, čevljarje, krojače. V zadnje tri stroke se že precej let ne vpisujejo. Vseh skupaj bi lahko naštel sto osemindeset – brigada mladih revolucionarjev. Morali bi jih videti. Ležijo v dveh dvo-

ranicah, ker spalnice preurejajo. Vse tisto, kar se ni zajela „renesansa“ zadnjega obdobja, je zelo žalostno. Sceno bi lahko uporabili za dogajanja pred več kakor tridesetimi leti. Mladi se kljub temu niso nikoli ali skoraj nikoli pritoževali. Starega poslopja ni mogoče obrniti kakor rokav. Iz nemogočih razmer je potrebno ustvariti zmerne možnosti za življenje. Prostore, v katerih je prebivalo šestindeset učencev, so prezidali. Nastale so spalnice s po šest in pet ležišči.

Nekje sem slišal, da pravijo temu poslopju „Grudnova hiša“. Nad vhodnimi vrati ne piše tako, a na vratih upravni-

(Foto: S. Teršek)

kovega dom: je z bledimi črkami vtisnjeno ime in priimek: Ignac Gruden. Brž ko je odložil vrečko s kostanjem, je začel hvaliti sodelovanje med domom in posameznimi gospodarskimi podjetji. Razumevanje in denar podirata ter gradita zidove; pa ne samo zidove. Žal denar ne gradi tudi ljudi! Strokovno usposobljenih ljudi za delo v domovih učencev poklicnih sol je malo; v zadnjih treh letih nekaj več. Na pedagoški akademiji je bil pred tremi leti ustanovljen oddelek za domske vzgojitelje. Glede tega se obetajo torej boljši časi.

„Najpomembnejše je varstvo v domu, osebna varnost in možnost za najrazličnejše interesne dejavnosti učencev, za mirno pripravo na pouk ali delo. Želim doseči, da bi se mladi počutili v domu tako kot doma...“

In ostane vprašanje, v katerem domu si, v katerem nadstropju, na kaj si bil navajen doma, koliko si razvjen... Ne,

vs ti fantje niso razvjeni. Vsaka nova opeka, nova postelja ali omara je nov delček njihove sreče. Mladi so res utinjeni, toda samo zaradi prostora, ne pa v svobodi osebnosti. Globoko zadihajo šele na cesti. Tako je sedaj, tako je bilo včeraj, a jutri bo precej drugače.

Potisnimo poezijo v stran. Če smo obiskali vajeniški dom, omenimo konkretne podatke. V domu je približno petinšestdeset odstotkov mladih iz Slovenije, precej učencev je iz sosednje Hrvaške, manj iz SR Bosne in Hercegovine in najmanj iz SR Srbije. Takšna narodnostna sestava in ničemer ne narekuje posebnih organizacijskih ali metodičnih prijemov pri delu z mladimi. Združujejo jih delovne obveznosti, družbenopolitična angažiranost pri interesnih dejavnostih in mladinska organizacija. Tudi domska skupnost kot samoupravni organ učencev ni nekaj formalnega. V domu živijo prihodnji neposredni proizvajalci in iz njihovega neposrednega proizvodnega dela se porajajo številna vprašanja, ki zahtevajo praktične odgovore. Vsi ti mladi ljudje razumejo načelno samo kot izgovor.

„... Nekaj mladostnega morajo imeti v sebi, da razumeš mlade. Z njimi sem zadovoljen. Vem, da živijo za naš dom, za delo, ki ga opravljajo, za prihodnost, ki jo kujejo v šolskih klopek. Kdo ve, koliko prostovoljnih delovnih ur so opravili pri obnavljanju naše stavbe?“

Mislím, da je naš dom nekaj posebnega. Nimamo socialnih problemov, o kakršnih govorijo po drugih vajeniških domovih. S podjetji, za katera se šolajo naši učenci, smo sklenili pogodbe, ki govore tudi o tem, da so nosilci socialne varnosti podjetja, ki sprejemajo učence v uk. S temi pogodbami smo razbremenili starše, saj posamezna podjetja plačajo vse stroške, skrb pa tudi za vzgojo mladih. Prav takšen odnos gospodarskih podjetij do učencev v gospodarstvu rešuje najtežje probleme...“

Nekoliko nenavadno: učencem nekajkrat ni prišel v šolo. Upravnik doma je to sporočil podjetju. Še isti dan sta obiskala vajeniški dom sekretar in rektor podjetja, da bi res vprašanje omenjenega učence. Velika gospodarska vprašanja umikajo skrb za človeka; nekoliko nenavadno za današnje dni.

Človek težko verjame: prišel v vajeniški dom in ne doživlja pretresljivega. Upravnik mirno pripoveduje, da rešujejo problematiko skupno z učenci, da pogosto sedejo za „okroglo mizo, da učenci nimajo posebnih želja in da pritožb sploh ni. Sestanki so pravzaprav samo delovni dogovori. Učenci so popolnoma obveščeni o gospodarskem delu v domu, o prihodnosti doma in seveda o možnostih, jih imajo v tej delovni skupnosti.

„Kritiko izključujem,“ pravi upravnik. „Kdor je aktiven, sodeluje s predlogi! Pri nas tudi več kaznovanja. Želimo dosežati zavestno osvajanje življenjskih in družbenih načel v vsakem življenju. Pojem disciplinirane v nekdanjem vojaškem pomenu želimo odstraniti. Hočemo, da bi mlad človek sprejel tisto življenjska načela, ki veljajo v slehernem občani.“

Kljub vsemu mi je upravnik postregel s presenečenjem: strojno poslopje bodo obrnili kakor rokav na površniku. Spodnja nadstropja že dobiva podoba modernih prostorov, z modernimi opremo. Vem, za vse to je bilo potrebno veliko razumevanje, prav toliko denarja in ljubezni do mladih. Na oknih, ki so obnena na dvorišče, pa bodo naprej ostale železne rešetke. Ne zaradi tistih, ki živijo v poslopju. Zgodilo se je, da so vsi prihajali nepovabljeni s temne noči, v še bolj temni sobe. Niso prišli po kosčke s čee in tudi ne po skromnost, je doma v takšnih domovih.

Vrata so spet zaprta. Zunanjo poslopje nezanimivo; bolj zanimivo kakor hotel „Lev“ v neposredni bližini. Lahko so srečni: naša mladina je polna revolucionarnega duha!

SODOBNA POTA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

PIŠE: DR. ANA KRANJC

Odnos med vzgojo in permanentnim izobraževanjem

(NADALJEVANJE)

Vzgoja v permanentnem izobraževanju je postala potrebnejša zaradi več zadev. Obstaja „longitudinalni princip“ ali ugotovitev, da izobrazba čez čas zastari; nadomestiti jo je treba z novo, delno zaradi spreminjanja okolja, ki nas obdaja (spreminjanje delovnega procesa, proizvodna tehnologija, družbene spremembe in hiter ritem življenja) delno pa zaradi pospešenega razvoja znanosti in tehnike. Znanost daje le relativne resnice,časno veljavne, nato pa jih nadomesti z novimi; zato mora tudi izobrazba dopolnjevati svoje programe z novimi spoznanji in odkritji. Longitudinalno zastarevanje izobrazbe je zastarevanje izobrazbe v daljših ali krajših časovnih intervalih, pod vplivom vseh naštetih sprememb.

Staro izobrazbo je mogoče nadomestiti z novo samo z institucionaliziranimi oblikami vzgojnoizobraževalnega dela. Vire znanja in poti do novih resnic si mora poiskati pogosto oseba sama z različnimi novimi oblikami izobraževanja, kot so: „izobraževanje na daljavo“ ali „izobraževanje na domu“, učenje s pomočjo množičnih sredstev obveščanja (televizije, radia, revijalnega tiska, časopisov, javnih sestankov in srečanj itd.) in samoizobraževanja. V vseh teh primerih je uspeh pri učenju odvisen predvsem od usposobljenosti ljudi za nadaljnje pridobivanje znanja. Najbolj se lahko zanesejo nase, saj jim drugi ne morejo pomagati. Primerno vzgojni ljudje, z ustreznimi osebnostnimi značilnostmi, notranje diferenciranimi čustvenim in intelektualnim doživljanjem se bodo hitreje učili kot tisti, ki vežejo svoje nadaljnje izobraževanje le na prejšnje znanje, nimajo pa razvite in izoblikovane osebnosti. Manjka jim živa motivacija, njihova samozavest je premajhna, zato so negotovi in dvomijo o tistem, kar naj bi pridobili s trenutnim izobraževanjem. Včasih pa jih lastna neoblikovanost že na začetku povsem odvrne od izobraževanja. Premalo so vzgojni, da bi se lahko vključili v aktiven proces nadaljnega izobraževanja.

Samo intenzivna vzgoja omogoča kontinuirano učenje v permanentnem izobraževanju. Nadaljnje kontinuirano izobraževanje temelji bolj na prejšnji vzgoji kot pa na prejšnjem izobraževalnem prizadevanju. Kako naj uporabimo prejšnje znanje, če ga moramo nadomestiti z novim? Samo tisti del znanja, ki je preživel čas, pomaga strukturirati informacije v celoten sistem, vzgojni učinki pa so trajnejši.

Povečan pomen vzgoje v permanentnem izobraževanju daje tudi „horizontalni princip“ povezovanja izobraževanja z drugimi družbenimi področji: kulturo, politiko, gospodarstvo, športom in re-

kreacijo. Ta horizontalna povezanost je dvojna. Do uvajanja permanentnega izobraževanja je bil poudarek predvsem na poklicnem izobraževanju. „Priprava na življenje“ je pomenila pripravo na poznejši poklic. Takrat se je seveda življenje ljudi delilo še na prvo – krajše obdobje solanja in poklicnega usposabljanja in na drugo – daljše obdobje življenja, ko so ljudje pridobljeno znanje črpali in uporabljali. Danes te meje ni več.

NAČRTNA PRIPRAVA ZA ŽIVLJENJE

Izobraževanje in delo se torej vse življenje prepletata. Neprekinjeno izobraževanje ni več namenjeno samo poklicu; človeka usposablja tudi za kulturno uveljavljanje v prostem času, za družbenopolitično delo na več ravneh, za športno dejavnost, negovanje medsebojnih odnosov in reševanje problemov v najintimnejšem krogu – v družini in med prijatelji. Permanentno izobraževanje pripravlja ljudi za vse vidike njihovega življenja. Na današnji stopnji razvoja družbenih in medosebnih odnosov, proizvodnje, znanosti, tehnike in hitrega širjenja kulturnih dejavnosti postane življenje tako celostno in zahtevno, da se moramo nanj načrtno pripravljati. Moramo se torej izobraževati in vzgajati, čeprav to ni poklicno delo.

V takih razmerah je permanentno izobraževanje postavljeno pred ogromne zahteve: nenehno mora zadovoljevati potrebe po znanju na vseh področjih človekovega uveljavljanja in ne le na poklicnem. Gre torej zopet za povečan pomen vzgoje v permanentnem izobraževanju. Vzgojno oblikovana oseba je sposobnejša prenašati znanje z enega področja na drugo; zato mora pomagati pri pridobivanju znanja tudi vzgoja. Če ne bi bilo tako, bi bilo zaman upanje, da bi vse velikanske in sproti nastajajoče potrebe po znanju pokrili le s pridobivanjem znanja na nekaterih področjih.

Ljudje, ki so že bili deležni intenzivne vzgoje, bolj samostojno rešujejo potrebe po permanentnem izobraževanju za vsa področja svojega uveljavljanja (kulturno, družbeno, politično, delovno, rekreacijsko). Lastna ustvarjalnost, kritičnost, samostojnost, samozavest in izdatna motiviranost omogočajo, da sami sproti pridobivajo potrebno izobrazbo. V permanentnem izobraževanju pa se spremeni tudi odnos med formalnim in neformalnim izobraževanjem. Ko se zahteva po permanentnem izobraževanju razširi horizontalno na vsa področja človekove dejavnosti, postane še bolj jasno, da se s formalnim izobraževanjem ne moremo več zadovoljiti. Če bi postavili tako mejo, bi samodejno zanikali bistvo koncepta permanentnosti; dobili bi prav smešne in nestvarne predstave o ljudeh, ki preživijo vse življenje v šolskih klopek. Svet bi se izpraznil. Postalo bi dolgočasno. Še v domišljiji si težko predstavljamo, da bi se vsi ljudje zatekli v šolo. Včasih, ko razpravljamo o zadovoljevanju potreb po permanentnem izobraževanju in vidimo rešitev predvsem v formalni poti, pa vendarle zaideemo v tako zmožo. Premalo se zavedamo pomena vzgoje, ki postaja v takih okoliščinah vse pomembnejša, celo bolj pomembna kot izobraževanje.

VZGOJNI VPLIVI

„Horizontalni princip“ povečanega pomena vzgoje v permanentnem izobraževanju predvideva, da vzgoja in izobraževanje samo dajeta drugim področjem družbenega uveljavljanja (prosvetni, kulturni, rekreaciji in družbenopolitičnemu uveljavljanju) ampak da iz teh področij tudi črpata. Neposredna doživetja izkušnje, ki jih imajo ljudje na vseh drugih področjih, se sistematično vgrajujejo in izkoriščajo pri uresničevanju koncepta permanentnega izobraževanja. Že Marx je dejal, da oblikujejo človeka neposredne razmere, v katerih živi; te vplivajo na njegovo zavest, miselnost, čustveni odnos do pojavov in sveta, ki ga obdaja, pomagajo oblikovati njegovo ideologijo in mu prinašajo posebne informacije o svetu. Tako močni vzgojni dejavniki so bili priznani filozofiji dialektičnega materializma, izrazito pa jih niso obdelovali v pedagoški niti v andragoški znanosti. Priznali so jih šele tedaj, ko smo začeli razvijati koncept permanentnega izobraževanja in iskati možnosti in poti, kako bi ga uresničili.

Mnogi avtorji pripisujejo močan vzgojni vpliv načina življenja drugim „neizobraževalnim“ dejavnostim ljudi in njihovemu delovanju na oblikovanje osebnosti, ne izrabijo pa tega v vzgojni praksi. Govore o funkcionalnih vzgojnih vplivih (Milica Bergant: Tema pedagoške sociologije), ko družba že s tem, da deluje in obstaja, vzgojno vpliva, „zlasti na mladino“. Včasih priznavajo namenski formalni institucionalizirani vzgoji in prav takemu izobraževanju celo večji pomen, kot pa ga imata v resnici. Ugotavljajo, da vzgojni vplivi iz drugih področij družbenih dejavnosti sicer priložujoči, ne poznajo pa njihovega ozadja – kako nastajajo in kaj povzročata. Pot vzgojnih vplivov človekovega dela, kulturnega uveljavljanja, rekreacijskih dejavnosti ali politične in družbene dejavnosti še ni pojasnjena. Mehanizmi delovanja še niso odkriti, čeprav priznavamo, da je od njih zelo odvisen tudi vzgojni rezultat namenske formalne vzgoje in izobraževanja.

Problem se je pričel razpletati šele pri koncipiranju permanentnega izobraževanja. Tu sta se formalna in neformalna vzgoja zblizali in se povezali v neločljivo celoto; brez ene od njiju mogoče uresničiti koncepta permanentnosti. Bistvena sprememba je nastala, ko smo, zlasti v našem jugoslovanskem konceptu permanentnega izobraževanja zasnovali pot tako, da bi zunanji vzgojni vplivi drugih področij družbenega uveljavljanja sistematično in namensko izrabili in vključili v celoten sistem vzgoje in izobraževanja pri uresničevanju načela permanentnosti. To pa več naključno dopuščanje nekaterih vzgojnih vplivov in izobraževalnih rezultatov pod vplivom drugih področij. Pomeni mnogo več posamezne elemente, ki prihajajo po raznih poteh skupaj z najrazličnejšimi izkušnjami in doživetji ljudi, združimo v celotno podoba naše vzgoje in izobraževanja, ki je nepretrgana in traja vse življenje.

(Prihodnjič naprej)

RADIO IN ŠOLA

Vzgojnoizobraževalni program radia

Ocenjevanja vloge, pomena in perspektive izobraževalnega programa si ni mogoče zamisliti, ne da bi ga opazovali v mnogokratno prepleteni mreži številnih simultanih odnosov odvisnosti in učinkovanja, zaradi katerih je podvržen enakim merilom kot katerakoli družbena ustanova z globalnim vplivom. Njegova učinkovitost ali neučinkovitost je veliko odvisna prav od tega, koliko možnih odnosov je tudi v resnici živih ali, povedano v drugačnem jeziku: kolikšna je razlika med teoretično možnimi in resnično obstoječimi zvezami. Narasčanje ali upadanje števila obstoječih zvez pa je hkrati tudi merilo razvoja ali zastoja programa v daljšem časovnem razdobju.

Nujni pogoj za kolikor toliko konkreten prikaz vzgojnoizobraževalnega programa — bodisi v razvoju bodisi v časovnem preseku — je torej dovolj izčrpna predstavitev vseh teoretično možnih zvez.

I. TEORETIČNO MOŽNE ZVEZE

01.0 Najbolj očitna je zveza vzgojnoizobraževalnega programa s celotnim radijskim programom, katerega del je. V naši družbi se zdi samoumevno, da je vzgojnoizobraževalni program s celoto usklajeni del splošne programske politike, to deli inspiriran z istimi družbenimi vrednotami in podrejen istim ciljem. Ta samoumevnost je tako daljnosežna, da je pogosto privedla celo do dvoma o potrebnosti posebnega vzgojnoizobraževalnega programa zaradi resnice, da je naloga celotnega programa vzgajati in izobraževati poslušalca v duhu načel naše samoupravne socialistične skupnosti. Poenostavljeno pojmovanje (te resnice) je v preteklosti znalo tudi za-

vreti razvoj vzgojnoizobraževalnega programa, na drugi strani pa je hkrati pospešilo nujno artikuliranje njegove posebnosti, njegove posebne vloge, ki je nasproti celotnemu programu (teoretično) lahko dvojna:

01.1 Vzgojnoizobraževalni program v celotnem programu in s sredstvi medija skuša doseči iste cilje kot mreža specializiranih družbenih vzgojnoizobraževalnih ustanov, torej družbeno sprejete in potrjene cilje vzgoje in izobraževanja (glej 03.1)

01.2 Kot nekakšen „predstavnik“ vzgojnoizobraževalnega sistema znotraj programa naj bi bil teoretično vzgojnoizobraževalni program nekakšen katalizator za usklajevanje celotnega programa vsaj do te mere, da drugi deli programa ne bi nasprotovale prej omenjenim ciljem. (Na primer: da glasbena plaža v programu ne bi podirala prizadevanj za razvijanje glasbene kulture pri poslušalcih in podobno.)

02.0 Iz posebnosti vzgojnoizobraževalnega programa glede na celotni program izhaja nujna povezanost s tistimi družbenimi ustanovami, ki so specializirane za sistemsko oblikovanje družbeno sprejetih ciljev vzgoje in izobraževanja in za njihovo sprotno operacionalizacijo.

02.1 Zveze te vrste obsegajo vse možne oblike dotoka informacij iz ustanov vzgojnoizobraževalnega sistema: od študija tozadevnih družbenih aktov, resolucij, programov, učnih načrtov itn. ter sprejemanja informacij o posebnih, aktualnih oziroma urgentnih nalogah, ki izvirajo bodisi iz družbenih potreb bodisi iz pomanjkljivosti v sistemu, do raznih institucionaliziranih povezav, kakršne so na primer programski svetovi, učitelji — informatorji, obiski šol in podobno.

02.2 Druga vrsta zvez s sistemom vzgojnoizobraževalnih in zlasti znan-

stvenih ustanov naj bi zagotavljala nenehen dotok znanja, predvsem novega znanja, tako o pedagoškem procesu ter njegovih potrebah kot tudi tistega znanja, ki naj ga vzgojnoizobraževalni program s posebnimi sredstvi množičnega medija posreduje poslušalcem.

02.3 Tretja vrsta teoretično možnih zvez za dotok informacij so zveze s podobnimi programi drugih postaj tako v Jugoslaviji kot drugod. Tudi te zveze so lahko bodisi zgolj sprejem informacij bodisi institucionalizirana izmenjava izkušenj, seminarji, posvetovanja, skupno pripravljavanje programov in podobno.

03.0 Posebno skupino zvez predstavljajo tako imenovane „izhodne zveze“ (output). Sem spada predvsem „končni produkt“, namreč emitirani program s svojo vzgojnoizobraževalno specifikom, nadalje vsa množica informacij o programu, vsebini, času oddajanja, kanalih in podobno, in slednjič tiste zveze, s katerimi se spodbuja kolektivne ali individualne poslušalce k največji izrabi predvajanih programov.

03.1 Vzgojnoizobraževalni program ima (glede na druge programe) predvsem tele značilnosti: neposredna (vsebinska in kolikor je mogoče tudi časovna) vzporednost z učnovzgojnimi procesom, izredna podrejenost vsebine programov vzgojnoizobraževalnim smotrom, predvsem pa sistematičnost pri doseganju teh smotrov ter izredno obrabjanje k posvem določenim kategorijam poslušalcev. Glede na učnovzgojni proces v ustreznih ustanovah so ali naj bi bile posebne značilnosti posebne možnosti medija (dati množično to, kar šola ne more dati ali lahko da le izjemoma), razmeroma hitro pretakanje novega znanja od virov v učnovzgojni proces, zgoščena, emocionalno in vrednotno interzivna informacija in podobno.

03.2 Blizu izhodnim zvezam pod 03.2 so tiste zveze, s katerimi se spodbuja uporaba vzgojnoizobraževalnih programov. Gre za publiciranje dosežkov, posredni ali neposredni vpliv na kadrovske šole za učitelje in vzgojitelje in podobno.

03.3 Blizu izhodnim zvezam pod 03.2 so tiste zveze, s katerimi se spodbuja uporaba vzgojnoizobraževalnih programov. Gre za publiciranje dosežkov, posredni ali neposredni vpliv na kadrovske šole za učitelje in vzgojitelje in podobno.

03.4 Posebna kategorija zvez so tako imenovane povratne zveze oziroma povratne informacije. Te obsegajo spontane odzive poslušalcev, ki grajajo ali hvalijo kako oddajo ali večje dele programa, prosijo za besedilo ali posnetke, nadalje bolj ali manj organizirane odzive kolektivov poslušalcev — razredov ali drugih skupin — poročila posebej angažiranih in honoriranih poročevalcev — učiteljev o učinku in uporabnosti oddaj, slednjič pa tudi strokovne raziskave poslušalnosti, raziskave mnenj ter zahtevnejše sociološke raziskave učinkovanja programov na vzgojnoizobraževalni proces.

Obravnavane „output“ zveze je mogoče opazovati tako kvantitativno kot kvalitativno. V prvem primeru gre za število in obseg oddaj in za širino območja vzgojnoizobraževalnega procesa (osnovne šole, srednje šole, poklicne šole itn.) ter za število predmetnih področij, ki jih program „pokriva“, v drugem pa za pogostost in intenzivnost poslušnosti programov ali njihove uporabe v vzgojnoizobraževalnem procesu.

03.2 Informacije o programu lahko obsegajo širok diapazon od običajnega objavljavanja sprotnega programa v tisku, po radiu in televiziji, objav večjih enot programa v strokovnih glasilih, razlag namena in uporabnosti programov, objav vsebine posameznih oddaj itn., do izdajanja kompletnih informacij v programskih knjigah, ki vsebujejo tudi didaktične napotke, reference o virih in dodatnih virih za poslušalce, priporočila dodatnih učnih pripomočkov ali celo take učne pripomočke same.

03.3 Blizu izhodnim zvezam pod 03.2 so tiste zveze, s katerimi se spodbuja uporaba vzgojnoizobraževalnih programov. Gre za publiciranje dosežkov, posredni ali neposredni vpliv na kadrovske šole za učitelje in vzgojitelje in podobno.

03.4 Posebna kategorija zvez so tako imenovane povratne zveze oziroma povratne informacije. Te obsegajo spontane odzive poslušalcev, ki grajajo ali hvalijo kako oddajo ali večje dele programa, prosijo za besedilo ali posnetke, nadalje bolj ali manj organizirane odzive kolektivov poslušalcev — razredov ali drugih skupin — poročila posebej angažiranih in honoriranih poročevalcev — učiteljev o učinku in uporabnosti oddaj, slednjič pa tudi strokovne raziskave poslušalnosti, raziskave mnenj ter zahtevnejše sociološke raziskave učinkovanja programov na vzgojnoizobraževalni proces.

II. RAZVOJ IZOBRAŽEVALNEGA PROGRAMA LJUBLJANSKEGA RADIA

Po definiciji, ki se je v več kot četrstletni tradiciji utrdila, so vzgojnoizobraževalne oddaje v ožjem smislu tiste oddaje, ki s specifičnimi radijskimi sredstvi in možnostmi načrtno uresničujejo družbeno sprejete vzgojne in izobraževalne smotre, ki so kot takšni izrecno definirani in predstavljajo temelj dejavnosti vzgojnoizobraževalnih ustanov. Glede slednjega ni bistvene razlike med vzgojnoizobraževalnim programom in drugimi vzgojnoizobraževalnimi ustanovami; poudarek je le na posebnosti sredstva in njegovih možnostih.

Po navedeni definiciji predstavlja v radijskem programu RTV Ljubljana največji del vzgojnoizobraževalnega programa skupina oddaj, ki se je izoblikovala v zaokroženo celoto v Uredništvu mladinskih oddaj in vključuje v šolskem letu 1974/75 osem oddaj, od katerih sta dve štirinajstdnevni, vse druge pa so tedenske.

Ce zanemarimo poskuse med obema vojnoma, se je ta sklop oddaj začel oblikovati pred osemindvajsetimi leti s tedensko tridesetminutno oddajo radijske šole. V prvem desetletju obstoja je s svojimi tremi stopnjami in poprečno petimi predmetnimi področji na vsaki stopnji postopoma „pokrila“ osnovno šolo, potlej pa se po programskem obsegu ni več širila do šolskega leta 1970/71. Takrat smo kot odgovor na razprave o zaskrbljujočih odstotkih osipa v osnovni šoli uvedli štirinajstdnevno vzgojno oddajo, namenjeno poslušanju v šoli — tako imenovane „Nenavadne pogovore“, v naslednjem letu 1971/72, štirinajstdnevno problemsko informativno oddajo „Med šolo, družino in delom“, 1972/73 pa tedensko

vzgojno oddajo „Odrasli tako, kako pa mi?“. V šolskem letu 1973/74 je bil na sporedu ciklus za šole druge stopnje „Zgradba marksističnega mišljenja“. Ta ciklus je letos posvečen teoriji in praksi samoupravljanja. V šolskem letu 1974/75 smo uvedli še en ciklus za srednje šole, ciklus, ki so ga pod naslovom „Književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti“ pripravile vse jugoslovanske radijske postaje. Podrobneje sta obseg in razporeditev programa razvidna iz urnika, ki je sestavni del publikacije „Radijska šola“, leto 28/1.

01.11 Glede mesta izobraževalnega programa v radiu so se stvari spremenile. Pobudo za tako imenovane radijske šolske ure je dala kratko ministristvo za prosveto. Strokovnjaki, zaposleni na ministristvu, so tudi pisali predavanja, ki so jih potem brali po radiu. (Prvo predavanje je imel minister za prosveto dr. Jože Potrč 15. septembra leta 1948). Ministristvo je imenovalo svojega referenta, ki je imel sedež na radiu. Že 1. januarja 1950 pa je oddaje organizacijsko, izvedbeno in finančno prevzel radio; referent je postal prvi redaktor, vsebino pa so prvo leto že nadzirali inšpektorji ministristva, odgovorni za posamezna področja. Po enem letu je nadzorovanje prenehalo, program pa se je nato naglo od predavanja prevesil v bolj radiofonske oblike in se s tem dokončno vključil v celoto radijskega programa. Institucionalne zveze z vzgojnoizobraževalnim sistemom so bile nato dolgo časa prekinjene.

I.

Podatki po diplomski nalogi „Radijska šola“, diplomantke pedagogike Hedvike Lešnik, Ljubljana 1974.

J. DOKLER

ARMADA SMO VSI

Podružbljanje obrambnih priprav in družbene samozaščite

Mladi smo na devetem kongresu Zveze socialistične mladine Slovenije, ki je bil 3., 4. in 5. oktobra 1974 v Moravcih pri Murški Soboti, spregovorili tudi o nadaljnji vlogi in nalogah, ki jih bo imela nova organizacija na področju priprav na ljudsko obrambo in pri izvajanju nalog na področju družbene samozaščite.

Razprava je pokazala, da je Zveza mladine Slovenije v preteklem obdobju naredila na tem področju veliko in da je mladina naše republike vedno pripravljena braniti vrednote naše revolucije in našo samoupravno socialistično ureditev. Kot temeljno nalogo vseh organizacij in organov Zveze socialistične mladine na tem področju so si mladi zadali idejnopolitično pripravo in podružbljanje obrambnih priprav kot revolucionarnega enotnega in trajnega interesa delavskega razreda Jugoslavije. Delovanje na tem področju mora biti usmerjeno tako, da bo slehernega člana vodilo do spoznanja, da je ljudska obramba zasnovana na izkušnjah socialistične revolucije, edina možna oblika obrambe socialistične Jugoslavije. Le taka zasnova omogoča našemu delovnemu človeku samoupravno in samostojno urejanje nalog na tem področju, tj. idejnopolitično usmeritev ljudske obrambe in družbene samozaščite ter podružbljanje obrambnih priprav. Te morajo postati — bolj kot doslej — sestavni del samoupravnih družbenih odnosov in nenehna dejavnost Zveze socialistične mladine.

Z idejnopolitičnim delovanjem naj bi v prihodnje še bolj omogočali mladim, da bodo so-

delovali in se samoupravno vključevali v vse oblike priprav na ljudsko obrambo, kjer naj bi sodelovali pri oblikovanju in ustvarjanju politike na tem področju. Vsa ta dejavnost pa mora biti bolj usklajena v Socialistični zvezi na idejnih temeljih Zveze komunistov Jugoslavije, so poudarili delegati 9. kongresa ZSMS.

Na kongresu so govorili o ustvarjanju možnosti za bolj množično vključevanje žensk v vse oblike odpora in o prodiranju tovrstne dejavnosti tudi v mladinske organizacije na fakultetah in višjih šolah.

V razpravah mladih o negovanju, razvijanju in prenašanju revolucionarnih tradicij je bilo posebej poudarjeno, da mora prenašanje vrednot in idealov ter izkušnje naše revolucije biti vedno pričujoča vzgojna vrednota delovanja ZSMS. V tako zasnovanem konceptu ljudske obrambe je ta vrednota še posebno pomembna. Mesto aktivnosti moramo v prihodnje prenesti v osnovne organizacije Zveze socialistične mladine, v delovne organizacije, krajevne skupnosti in šole. K negovanju in razvijanju revolucionarnih tradicij bo veliko pripomoglo sodelovanje z Zvezo borcev, kjer naj bi si prizadevali za bolj kakovostno in vsebinsko bogatejšo dejavnost.

Mladi na kongresu tudi niso pozabili na strokovno pripravo za oborožen upor kot temeljni vidik obrambe samoupravne socialistične Jugoslavije. Zavzeli so se:

— za takojšnjo uresničitev novega koncepta strokovnega usposabljanja vseh struktur mladih na področju ljudske obrambe od osnovne šole pa do odhoda na odsluženje vojaškega roka;

— za še boljšo povezavo s teritorialnimi enotami jugoslovanske ljudske armade in rezervnimi vojaškimi starešinami, ki naj bi bili nosilci, mentorji in

ni starešinski kader, mora Zveza socialistične mladine tudi v prihodnje nadaljevati. Prizadevati si mora za proporcionalno zastopnost v aktivnem starešinskem sestavu JLA in za njegovo kakovost.

Kritično in samokritično so

Takole je razpravljala mladinka — prostovoljka v teritorialni obrambi Koper — na plenarnem zasedanju IX. kongresa ZSMS v Moravcih. Pa recite, da ženske ne sodelujejo v splošni ljudski obrambi!

vođe strokovnega usposabljanja mladih; te naj bi usposabljali ob občasnih akcijah, ki jih organizira Zveza socialistične mladine (orientacijski pohodi, pohodne enote, centri za negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij).

Ocenili so, da je sodelovanje z ZRVS zelo dobro, le da je treba v prihodnje organizirati posebne oblike usposabljanja mentorjev in omogočiti izmenjavo izkušenj med vsemi slovenskimi občini.

Svojo dejavnost na področju pridobivanja in usmerjanja kadrov za vojaški poklic in rezerv-

mov in dejavnosti vseh organov in organizacij Zveze socialistične mladine.

LUDVIK FILO, sekretar komisije za SLO pri RK ZMS

Narodni heroj Jugoslavije Albina Hočvar-Mali v razgovoru s skupino vojakov

Mladi so zahtevali, da moramo v ZSMS čimprej izdelati načela delovanja ZSMS na področju družbene samozaščite in navodila o organiziranju posameznih konkretnih akcij ter da mora delovanje na tem področju postati sestavni del vsebine programa

mov in dejavnosti vseh organov in organizacij Zveze socialistične mladine.

LUDVIK FILO, sekretar komisije za SLO pri RK ZMS

KOLEGOM V SLOVO

Janku Šturmu

Učitelja Janka Šturma, ki se je rodil 3. marca 1922 v Ladri pri Kobaridu, ni več med nami. Umrl je 4. septembra 1974.

Osnovno šolo je začel obiskovati v kraju Smast. Zatem so ga starši poslali v gimnazijo v Gorico, kjer je dokončal vse razrede klasične gimnazije. Nato je maturiral na učiteljski v Nuoru.

Težko, trnjevo pot, ki so jo prehodili tisoči primorskih Slovencev, je prehodil tudi on. Takoj po odsluženju kadrovskega roka v tedanji italijanski vojski, so ga poslali na otok Sardinijo v tako imenovane „specialne bataljone“.

Po kapitulaciji Italije v septembru leta 1943 je bil devet mesecev pri angleškem letalskem polku v Alghero — Fertili. Ko so ga Angleži prepeljali v Italijo, se je javil „Partizanski prijavni stanici“ v Neaplju in tako prostovoljno vstopil v NOV. Iz Neaplja je prispel v Gravino, od tu na Vis. Kot borec III. prekomorske udarne brigade, je prehodil vso težko, trnjevo in krvavo pot od Visa—Splita—Mostarja in Knina do Ilirske Bistrice in do slovenske obale.

Po demobilizaciji iz NOV, oktobra leta 1946, se je vrnil v svoj rojstni kraj, kjer se je pri tedanjem OLO zaposlil kot referent Slovenske prosvetne zveze. Leta 1947 je nastopil službo učitelja pripravnik na osnovni šoli Gažon v tedanjem okraju Koper. Nekaj časa je učiteljeval v Izoli, nato se je zaposlil pri Radiofoniji Koper. Do leta 1958, ko je zaradi očetove boleznj prekinil svoje kulturno-prosvetno delo, je služboval v raznih krajih ob slovenski obali.

Kmalu zatem se je vrnil v šolo in pred prihodom na Vipavsko služboval še v Mimi peči na Dolenjskem.

V Skriljah na Vipavskem je služboval več kot 14 let. Bil je še poln dobre volje in delovne vneme in prav zaradi tega nas je njegova nenadna smrt tolikanj prizadela. Še pred dobrima dvema mesecema je s svojimi kolegi na šoli pripravljaval nov učni program. Do zadnjega je vodil in vzgajal mladi rod.

Ko so ga sredi avgusta kolegi pospremili v bolnišnico, ni nihče slutil, da se od tam ne bo več vrnil med nas in nadaljeval svoje delo. Po dobrih treh tednih zdravljenja se je za vedno ustavilo njegovo srce. Izguba je boleča — ne samo za najbližje. Delijo jo z mnogimi, ki so Janka poznali in z njim delali. Bridko je spoznanje, da je odšel. Mnogo prezgodaj smo se poslovili od svojega kolega, ki je začel delati v najtežjih dneh boja za svobodo in neodvisnost našega ljudstva. Ni se izneveril svetlim vzorom revolucije. Zato ga bomo za vedno ogranili v naših spominih.

J. NOVAK

Vekoslavu Mlekužu

Na ljubljanskih Zalah smo letos v velikem številu pospremili k zadnjemu počitku tovariša Vekoslava Mlekuža, dobrotnika in dolgoletnega sodelavca zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani in Zveze slepih Slovencev.

Pokojnikova življenjska pot se je začela pred 76 leti v Bovcu na Primorskem. Kot nadarjen deček je odšel v Gorico in tam dokončal učiteljske študije. Ko so se priključili primorski kraji k Italiji, se je umaknil v Jugoslavijo, da bi lahko delal in ohranjal slovensko besedo. Poučeval je na šolah, poklicni kolegi pa so mu zaupali še urejanje strokovnega in naprednega lista Učiteljski tovariš. Urejal ga je v težkih razmerah protiljudskih režimov, zato je bil večkrat pod policijskim nadzorom. Po okupaciji Jugoslavije je kmalu postal aktivist OF. Nemški okupatorji so ga aretirali in odpeljali v zloglasno taborišče Dachau. Čeprav je bil težak invalid (v prvi svetovni vojni mu je granata odtrgala nogo), tudi v taborišču ni klonil. Vztrajal in vzdržal je vse muke do konca vojne in se vrnil v osvobojeno Ljubljano.

Po osvoboditvi je postal neumoren in uspešen javni delavec, ki je prevzemal odgovorne družbene funkcije.

Kmalu po vojni je pokojni Mlekuž postal večletni urednik Invalidskega vestnika, po združitvi v enotni list za vprašanja invalidov in borcev TV-15 pa je bil odgovoren za invalidska vprašanja.

V svojih obsežnih publicističnih dejavnosti na področju invalidov in ljudi v stiskah je našel vedno dovolj časa tudi za slepe invalide. Mnogo je pisal o problematiki slepih, o šolanju, zaposlovanju, kulturni dejavnosti, zakonodaji in socialni zaščiti. Tudi z raznimi predavanji o slepih si je prizadeval, da bi v javnost pridrila napredna miselnost o ravnanju s slepimi in slabovidnimi. Pri tem je dokazoval in omenjal delovne sposobnosti slepih invalidov in možnosti odpiranja novih delovnih mest zanje.

Pokojni Slavko Mlekuž je bil stalni sodelavec Zveze slepih Slovencev, saj je pisal o vseh njenih akcijah, kadar je bilo potrebno, pa je znal tudi svetovati.

Za svoje delo pred vojno, med vojno in po njej je dobil številna odlikovanja in priznanja.

Kot družbenopolitičnega delavca, predanega komunista, poštenjaka in humanista se ga bodo spominjali vsi, ki so poznali njegovo uspešno življenjsko pot. Njegovo ime bo zapisano z zlatimi črkami v srcih vseh, ki smo ga cenili in ljubili.

TONE KEBE

Anici Ljubič

Onemeli smo ob vesti, da je obstalo srce Anici Ljubič, sodelavki, prijateljici, vzgojiteljici in vodji vrta Tatjana Odrova v Kranju. Tudi danes se ni mogoče verjeti, da je odšla za vselej, saj je bila še pred nedavnim med nami in otroki vsa nasmejana in zdrava ter pristrčna, kakršna je bila vedno.

Prav zaradi tega njenega kipečega življenja in vsakodnevnega razdajanja otrokom in prijateljicam ne moremo verjeti, da je kljub visoko razviti sodobni medicinski znanosti omahnila tako nenadoma.

Rojena je bila v učiteljski družini pred 37. leti v Gradcu v Beli krajini. Ko se je s starši preselila bliže Ljubljani, si je premisljeno izbrala šolo za poklic vzgojiteljice, čeprav ta takrat še ni bil tako cenjen in priznan. Svoje delo je začela in tako naglo prekinila v Kranju. Sedemnajst let ga je opravljala z vso ljubeznijo. Tudi svoj prosti čas je posvečala otrokom, ki jim je bila nadvse dobra vzgojiteljica in prijateljica. Bila je med prvimi vzgojiteljicami, ki so se odločile dati predšolsko vzgojo tudi tistim otrokom, ki niso obiskovali vrta — še posebno otrokom na podeželju.

V odnosu do otrok je bila skrbna, ljubeča, umirjena in potrpežljiva. V njeni skupini smo imeli vedno občutek delavnosti, reda in discipline. Tudi v privatnem življenju je bila umirjena, priljubljena, skromna in polna vedrine, ki jo je prenašala ne le na svoje cicibane, temveč na vse, ki so jo obkrožali.

Za svoje vestno in postrtvovalno delo je bila večkrat pohvaljena. Dobila je tudi javna priznanja. Prekmalu je odšla od nas, da bi ji lahko vsaj še enkrat povedali, kako smo jo cenili in spoštovali.

Njen nenadni odhod ni prizadel le najožjih sorodnikov, temveč vse nas, njene sodelavke in dolgoletne prijateljice, s katerimi je znala deliti vse dobro in hudo. Bila je zvest in zlahten človek, kakršnega ni mogoče pozabiti. Med nami bo taka tudi ostala, njeno prekratko življenje pa je vzdano v številne temelje novih vzgojno-varstvenih zavodov. Kdor pa je kljub kratkemu življenju storil veliko dobrega kot Anica Ljubičeva, nas je za dolgo obvezal, da bomo za njim žalovali in čutili veliko praznino.

NJENE NAJOŽJE PRIJATELJICE IN SODELAVKE

Dragici Kukovec

Težko nas je prizadela vest, da Dragice Kukovec, rojene Kreft, ni več med nami. Z delovnega mesta je odšla na zaslužen dopust, da si nabere novih moči za delo v novem šolskem letu, pa jo je kruta smrt iztrgala iz naše srede povsem nepričakovano. Z njeno smrtjo smo izgubili dobro sodelavko, tovarišico in odlično strokovnjakinjo.

Njena smrt je prizadela ves kolektiv, njeno izgubo bomo še dolgo čutili. Pogrešali bomo njene strokovne nasvete, njene spodbudne besede, dobro tovarišico, ki je bila vedno in vsakomur pripravljena pomagati. Bila je osebnost, ki je znala svoj elan, svoje ideale in svoje znanje prenašati na vse nas, ki smo jo poznali in z njo delali.

Težko je z nekaj besedami povedati, kdo je bila, kaj nam je pomenila, zato naj jo bolj natančno predstavim:

Rodila se je trgovcu Alojzu in Veri Kreft v Cankovi pri Murski Soboti leta 1926. Otroška leta je preživela doma. Spomladi leta 1945, ko je bila stara 19 let, je bila do osvoboditve v madžarskih zaporih zaradi sodelovanja z OF.

Po osvoboditvi je končala trimesečni pedagoški tečaj in se avgusta leta 1946 zaposlila na osnovni šoli Kužna, za krajši čas pa še v Lovrencu na Pohorju in v deškem vzgajališču Smednik.

Ker so tedaj zelo potrebovali učitelje, sta se z možem Hinkom Kukovcem prijavila za službovanje na Primorskem. Primorski je ostala zvesta do smrti. Učiteljevala je 12 let v majhni vasi Prem pri Ilirski Bistrici. Delo je bilo trdo in težko, saj sta bila na vsej šoli le dva učitelja. Učila je dopoldne in popoldne in to mešane razrede.

Med službovanjem je opravila učiteljski diplomski izpit. Za svoje postrtvovalno delo pa je bila večkrat pohvaljena in nagrajena. Leta 1960 je prišla v Dekane. Tudi tu so jo imeli radi vsi, ki so prišli z njo v stik, otroci, kolegi in predpostavljeni.

1. septembra 1964 se je prijavila za pedagoškega vodjo v našem zavodu. Kot vsakega dela doslej, se je tudi tega oprijela z veliko vnemo. Organizirala je malo šolo na Koprskem, se poglobljala v študij predšolske pedagogike in psihologije. Vedno je skrbela za svoje strokovno izpopolnjevanje in med prvimi končala izredni študij na pedagoški akademiji v Ljubljani.

Bila je polna načrtov in upov za lepšo prihodnost naših najmlajših. Pogrešali jo bomo vsi, ne le kolektiv, temveč tudi varovanci, za katere je imela vedno pripravljeno prijazno besedo in topel nasmeh.

Ohranili jo bomo v trajnem spominu.

Za kolektiv VVZ REZKA PETRIČ

Vekoslavu Spangerju

Letošnji 27. september, ko so že oživele naše šole in se je že začela lovska sezona, je bil dan slovesa. Tedaj smo se prosvetni delavci, šolska mladina, lovci, številni domačini in mnogi prijatelji za vedno poslovili na veržejskem pokopališču od upokojenega šolskega upravitelja Vekoslava Spangerja.

Smrt Vekoslava Spangerja je presenetila vse, saj smo ga do zadnjega srečevali na lovskih sestankih, v lovskem revirju in med svojimi znanci in občani.

Naš Veko je bil vidna pedagoška osebnost, lovski prosvetitelj in družbeni delavec, ki je bil cenjen med prosvetnimi delavci, lovci in domačini.

Življenje ga je prekalilo v naprednega učitelja, saj se je znal upreti vsemu, kar je motilo njegovo narodno zavednost. Zaradi tega je postajal žrtev tistih, ki so nasprotovali njegovi miselnosti.

Vekoslav Spanger se je rodil 31. decembra leta 1888 na Proseku pri Trstu. Doma je končal osnovno šolo, učiteljske pa v Trstu, kjer je tudi poučeval do začetka prve svetovne vojne. Kot mnogi primorski rojaki je tudi Veko zapustil svoj rodni kraj, se umaknil fašizmu in služboval od leta 1919 do leta 1926 v Murski Soboti. Nato je odšel za upravitelja šole v Križevce pri Ljutomeru, kjer je bil do leta 1931. Njegovo zadnje službeno mesto je bilo na osnovni šoli v Mariboru, kjer je bil do izbruha druge svetovne vojne. Že 15. aprila, takoj po okupaciji, je bil izgnan v Srbijo, od koder je leta 1942 odšel na Hrvaško in ostal tam do leta 1945. Tedaj se je vrnil spet v Maribor in bil leta 1946 upokojen. Kot upokojenec je živel v Veržeju, kjer se je poleg njemu priljubljenih funkcij v javnem življenju posvetil še kmetijstvu.

Vekoslav Spanger je bil zelo razgledan pedagoški delavec; to je dokazal s svojim delom v razredu in kot pedagoški vodja šole. Ko se je pojavila ideja delovne šole, strnjene pouka, napredna ideja Vrančeve šole, je bil Veko tisti, ki je osvajal nove metode dela v šoli ter navduševal svoje sodelavce z novimi načini dela. Metode so prinašale lepe uspehe. To smo doživljali v Križevcih, ko nam je predal šolo ob odhodu v Maribor.

Veko je bil neizprosni nasprotnik klerikalizma. Brez bojzani je vnašal v pouk napredno in jugoslovansko miselnost in bil vedno in povesod dejaven član Sokola.

V prvi svetovni vojni se je pridružil v Rusiji dobrovoljcem, ki so želeli zrušiti tedanje ureditve v Evropi in tako osvoboditi tudi jugoslovanske narode.

Veko nas je zapustil nepričakovano. Njegovo življenje je bilo obremenjeno z nenehnim delom za družbo, ki mu je dala tudi odlikovanja in priznanja.

Bil je ljudski učitelj. Naj nam bo vzor dela, postrtvovalnosti in skromnosti.

JANKO BELEC

Lojzetu Kurinčiču

Sedmega septembra je umrl učitelj Lojze Kurinčič, star dvainšestdeset let. Od mature do upokojitve, pa tudi potlej, razen v letih najhujšega potujčevanja in druge svetovne vojne, je mladim pa tudi starejšim rojakom pomagal pridobivati znanje in oblikovati osebnost. Učiteljevanje po odročnejših tolminskih in kobarških, cerkljanskih in kanalskih vaseh je iz njega naredilo tudi nepoklicnega pravnega svetovalca, človeka, h kateremu so se uradnih zadev nevjajeni ljudje zatekali z najrazličnejšimi prošnjami. Učitelj Kurinčič je pomagal vsakomur iskati pravico.

Ziveti v delu in izživeti se v njem za druge je bilo vodilo njegovega življenja. Verjel je le v delo, v telesno in umsko, kolikor je izkustveno preverljivo. Še dolgo po upokojitvi je inštruiral, prevajal, sestavljal prošnje, pomagal svojem na kmetiji v rodnem Idrskem, nekaj časa pa je posvečal svojim najljubšim znanostim — matematiki, astronomiji, geometriji in novejši zgodovini.

Ko telo ni več zdržalo vsakdanjega delovnega tempa, je tudi spodbujajoča zavest popuščala, saj kar ni mogla obstajati ob manj splošno koristnih, sebi namenjenih početjih.

Bolezen se ga je vse bolj polaščala, delati, razmišljati ni mogel več kot prej, uživati v malomestnem brezdelju pa ni ne znal in ne hotel. Zazrtost v smrt je pospešila njegovo umiranje.

Mnogo sadov njegovega dela bo preživelo njegovo smrt, saj je bil Lojze Kurinčič človek, ki se je razdajal do zadnjega.

A. B.

Kultura

Kaj je glasba?

Vprašanje „Kaj je glasba“ se nam zdi precej nenavadno, pa si ga ni kdaj prej zastavili. Zakaj ne bi skušali poiskati odgovora nanj? Tokrat sem prosila za kratek pogovor profesorja na filozofski fakulteti in na akademiji za glasbo, komponista VILKA UKMARJA:

— V izhodišču je glasba najprvotnejše, najintimnejše izpovedovanje. Z glasbo izpove človek tisto, kar je v njem najgloblje. Glasbena vsebina ne seže v umsko zavest, zaradi tega se ne moremo glasbeno izražati s pojmi, izražamo se lahko le z občutjem. Včasih razmišljam, kako je človek pojmovno omejen v izpovedi. Na primer: „Ljubim te!“ ali „Rad te imam!“ Imamo samo ta dva pojma. V glasbi pa imamo nešteto nians, ki lahko izpovedo to čustvo.

Glasba prihaja iz prvotnega človekovega življenjskega impulza. Saj je izvor glasbe v praksi (kot pravi Torrefranca). To je njegova prva izpoved, sorodna pa je živalskemu kriku. Značilna je za vsa bitja, ki imamo v sebi čustveni, občuten svet. Samo da človek zaradi svoje posebnosti položaja v svetu razvija zavest ta tako imenovani praksi in iz njega ustvari na eni strani besede in govor, na drugi strani pa glasbo. Torej je bistvo glasbe v tonu, ki se oblikuje in ureja po nekem določenem

načelu, ki ga imenujemo lestvični princip; prav tu je izhodišče glasbe. Zato je izhodišče glasbe melodija in ne ritem. Danes nam uha iz zavesti: kaj je to ton, kaj je v njegovem bistvu, v njegovem redu, v katerega sodi in v katerem nastaja. Saj je glasba oslonjena na ton!

— Kaj išče današnji človek v glasbi, kaj je njegovo merilo za lepoto? Ali ni danes iskanje v krizi?

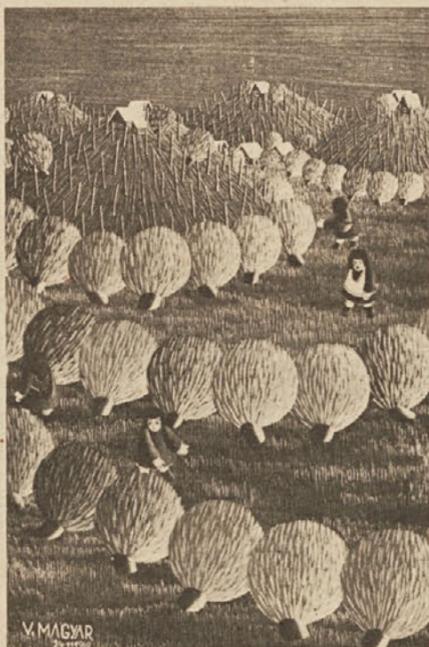
To je eno najtežjih vprašanj, ker je pojmovanje lepote spreminljivo. Lepoto obravnavamo z dveh stališč: relativnega in absolutnega. Relativna lepota se nenehno spreminja, kakor se spreminja nazor o svetu in življenju. Danes je pojem lepote drugačen, kot je bil na primer pred petdesetimi leti. Težko pa je reči, kaj in kje je prava pot. Ostati moramo pri bistvu lepote, ki je harmonija, ubranost, red, skladje... Najbolj skladna in najbolj ubrana pa je resnica. To je najpopolnejša ubranost. Torej je lepota resnica! Ni dojemljiva z razumom, ker je tipičen fenomen čustvenega življenja. S čustvom na predmetu doživeta resnica je lepota. Resnico dojamemo neposredno z razumom, posredno pa s čustvom. Umetnik bi se moral tega vedno zavedati. Ali pa se DANŠNJI komponist tega zaveda? Saj umetnost preoblikuje človek. Gotovo pa je danes v tem iskanju kriza. V glasbi obstajata dve nevarnosti: da se na eni strani preveč izgubljam v primitivizmu in da oživljamo stare atavistične kvalitete (popovke, kričaji...), druga nevarnost pa je, da glasbo preveč „vlečemo“ v intelekt. To ni kritika dobe, saj vsi iščemo, da bi prišli do resnice. Danes preveč tehničarimo glasbo in jo s tem potiskamo v intelektualno področje, njen svet pa je drugje. S tem ji odvzamemo njeno pravo vrednost. Človek je za veliko prikrajšan, ker ne dobi hrane za svoje srce.

Tudi pri splošni vzgoji oblikujemo preveč samo razumsko, za vzgojo srca pa ne naredimo ničesar. Človek je oboje! Z vsem svojim bistvom sem si prizadeval, da bi glasba prišla v šolo kot učni predmet. Krivično in zmotno je, da ji ne odmerimo mesta, ki ji gre. Saj nekaj moramo dati mladim ljudem za vzgojo srca! Priznam, da je glasbena vzgoja sama po sebi problematična. Kako podati glasbene vrednote, da bodo otroka srčno vzgajale? Saj tu obstaja nevarnost, da iz glasbe mimogrede naredimo intelektualno zadevo; otroci se bodo učili lestvice navzgor in navzdol — tako kot zgodovinske letnice, namesto da bi doživljali živo glasbo in se z njo notranje hranili.

MARIJA GOMBAC

Izvirno samorastništvo

V galeriji likovnih samorastnikov v Trebnjem je bila do 26. oktobra razstava del dveh samorastnikov: slikarja — učitelja Viktorja Magyarja, ki živi in dela v Grosupljem, ter kiparja in rezbarja Edvina Puntarja iz Unca pri Rakeku.

Vse je omejeno, olje, Viktor Magyar

Igra hišic in hribčkov

Slikarja VIKTORJA MAGYARJA, ki je znan v domovini in na tujem, prištevamo k naivcem, saj ima njegova likovna upodobitev vse znane vrline naive: poenostavljeno obliko in skromna izrazna sredstva, ki veliko povedo. Kljub tej opredelitvi sta njegova tehnika in stil izvirna.

Njegova dela doživimo na samosvoji način; spominjajo nas na otroško igro, ki ni naključna.

Magyarjeve hiše, drevesa in hribčki so preprosto postavljeni, kot bi bili brez korenin. Očitno je, da slikar dobro pozna kmečko okolje in nam ga v podobah odkrito pokaže. Stilizirana pokrajina in figura zaživita v beli, živozeleni in prevladujoči rdeči ali rožnati barvi.

Lahko bi rekli, da slikar pripoveduje pravljico za odrasle.

Žanjica, les, Edvin Puntar

Dialog z lesom

Mladi kipar EDVIN PUNTAR je naši javnosti še malo znan, čeprav je imel doslej že več samostojnih nastopov.

S svojimi plastikami, ki so podobne spomenikom, nas popelje v svet lesa. Pokaže nam njegovo „dušo“ in „značaj“. Ustvarjanje, ki je umetniku edini možni način obstajanja, zajema kmečko motiviko. V vseh delih je pričujoča predanost kmečkemu življenju, ljubezen do narave in globoko spoštovanje do kmeta in njegovega težkega dela.

Kipar uporablja različne vrste lesa, svoje dleto pa podreja njegovemu „značaju“. Tak je dialog kiparja z lesom.

Ni dvoma, da bo mladi kipar dosegel na svoji poti še veliko uspehov in obogatil slovensko kiparsko snovanje z izvirno domišljijo.

TEA DOMINKO

Novo mesto v antiki

Arheološka razstava, ki si jo lahko ogledate v Dolenjski galeriji v Novem mestu do 31. oktobra, je dragocen prikaz najstarejše zgodovine tega mesta. Gradivo so zbrali raziskovalci na rimskem grobišču novomeškega območja, v obdobju od l. 1890 do lani.

Razstava nam prikazuje izvorno oblikovane grobove in lončene posode, ki so prava izročila domačinov na Dolenjskem v rimskem času.

Po tem lahko sklepamo, da so prebivalci antične naselbine v Novem mestu, ki ji ne vemo obsega ne imena, živeli v blagostanju.

Obogatena zbirka novomeških izkopavin, prikazana na razstavi, bo veliko pripomogla k seznanjanju s tem obdobjem naše zgodovine.

Strokovno jo je pripravil višji kustos Tone Knez, likovno oblikoval inž. arh. Jovo Grobovšek, fotografije pa je prispeval Srečo Habič. Gradivo so restavriral Janez Gojkovič iz Ptuja in preparatorji narodnega in mestnega muzeja v Ljubljani.

AKTUALNO DO DANAŠNJI UMETNOSTI

Prijateljice iz papirja

Prikupna Koelnčanka in kiparka s priznanim elegantno postavo Renate Goebel ponosno pozira za družinsko fotografijo. Avtorico obkrožajo zajetne ženske postave, ki so nastale po njeni zamisli kot dobročutne, premožne gospodinje in uradnice iz vele mesta. To so ženske njenih simpatij, iz okolja, v katerem živi. Iz teh čvrstih, oblih postav vejejo poslovnost, preudarnost, pa tudi komodnost. Kiparka jih je izoblikovala pri raznih opravilih: sedijo v fotelju, zdolgočasno berejo zabavne časopise, ližejo sladoled ali pa drže v roki kozarec za cocktail.

O svojih figurah nam Renate Goebel pove: „Želim prikazati ljudi brez ličila, brez steznikov. Od prvega stiska papirja in kleja smo bile prijateljice, zdaj pa se počutim med njimi prav počaščena. To niso velike osebnosti, vredne, da bi jih postavili v muzej Madame Tussaud, so pa dobre družabnice in vnete sobesednice. Kdo mi more preprečiti, da bi mi umetnost ne dala bogatejšega okolja? Te prijateljice mi ga vsekakor predstavljajo. Čeprav so iz papirja, čutim z njimi. Celo dražje so mi, saj ostajajo vedno take, kot sem si jih zamislila. Z njimi mi ne bo nikdar dolgčas. Za prazne prostore izdelujem svoje ljudi, ki dajejo s svojo navzočnostjo pečat prostoru in času. Kdo ve, toda občutek imam, da nisem in ne bom nikdar sama.“

Zamisel, da bi se človek obdal s prijatelji, ni nova, toda zamisel, da bi si jih sam ustvaril, je vsekakor zanimiva. Nova je, z mnogih vidikov njihove navzočnosti. Ob pogledu na to posrečeno skupino pa se nam porajajo še tele misli: Ljudi, ki sem jih ustvarila, se ne sramujem. Rojeni so za ljudi. Nanje se lahko zanesem, saj vem, kaj mislijo. V cestnem prometu in mestnem vrvežu se z njimi počutim varneje. Ugibam in ne vem, kaj bi se zgodilo, če bi kak umetniški kolega privedel z druge strani ulice svoje novorojence.

Tako zavzete bivše šivilje, ki pa je končala berlinsko akademijo upodabljačih umetnosti, ne poznajo samo v Koelnu in na cestah Duisburga. Razstavljal je že v Antwerpnu, Zuerichu in drugod. Njena dela postavljajo v stanovanja, tudi znani muzej v Duisburgu je sprejel kar 21 takih figur med svoje zbirke. Čeprav stanejo 2800 do 5000 Mark, in so torej dostopne le snobom in javnim ustanovam, jih bomo verjetno še srečevali in jih seveda, kupljene po zmernejših cenah postavili v svoje stanovanje.

Papirnati prijatelji so to. Ker nas radoste, so lahko tudi umetnine.

IGOR PLEŠKO

Renata Goebel (ZRN) v krogu svojih papirnatih kipov, Duisburg, 1974

A U SATIRA H MOR

Česa se je spominjal šolnik Bimbel, ko je študiral za šoferski izpit (v nadaljevanjih)

Hoja vase, misel na jogo, želja po nirvani

Po službi božji se je deklamovalo in pred cesarjevo podobo živijo vpilo.

Tako je l. 1832 zapisal na liste šolske kronike Bimbelnov prapradnik. Čez sto let pa se je rodil Bimbel.

med vas je pripravljen, da prevzame nove naloge, ki jih terja od nas današnji trenutek, kateremu momentalno se ne moremo predvideti učinka našega vzgojnoizobraževalnega prizadevanja, a smo vsi trdno prepričani, da bomo ob podpori vseh, ki so dolžni skrbeti za napredek naše mladine, zmogli težke naloge, katere z zaupanjem v uresničitev . . .

Nagovorjeni so se živčno presedali. Bimbel je prekladal iz roke v roko dnevnik šestega be.

Tričetr na devet je že vedel, kakšen je ta be. Po kosilu je vzel avavrin, da je mogel mirneje razmišljati o sebi. Zaprl je za sabo vrata Cankarjeve kamrice in molče obstal. Že dolgo ni bil pri sebi na obisku, pa mu je bilo kar nerodno. Ni vedel, komu naj pokloni tisti imaginarni sopek, ki ga je držal v rokah. — Smem sesti? se je vprašal. — Sedi! je reklo in se odbilo od sten. — Sem noter bo treba natlačiti terivol, je brž pomislil Bimbel, vse se sliši, pa če še tako potihno mislim.

Tinca. Kaj se je zgodilo? Sploh ga ni pogledala. Ali je zvedela, da je padel? Na občini ima neke znanke, bogve če se ni pozanimala? Vendar ni lepo, da vohlja za njim. Morala bi verjeti njegovim očem. Saj njej bi, brž ko bi bila sama, priznal svoj poraz. Zakaj ji ni že spomladi povedal, da mu vse leti iz rok, če samo pomisli nanjo!

Vztrajati. Vztrajati. Tu vendar ni mesta za obup. Ravna drža. Avtosugestija. Avtohipnoza. Kaj — avto? Ja, njegov jugoavto, zaprt v garaži, potajen kot skrita ljubezen. Da niso učenci kaj zavohali? Nezadostne mora za to leto črtati iz seznama. Kje pa upa komu dati cvek. Krivično, bo rjul, krivično! Zakaj ste pa vi padli, če vse znate? Rajna Šintarica je rekla, da je vsaka stvar za nekaj dobra. To bo dobro za to, da Bimbel na koncu leta ne bo imel osipa. Rav. ratelj bo rekel: Zakaj pa pri tov. Bimbelu ni nezadostnih? Razgledan pedagoški delavec dandanes . . . se je deklamovalo in pred cesarjevo podobo živijo vpilo.

Kar na vežnih vratih nekaj zaškrtla. Bimbel skoči in zagleda za kljuko plavo kuverto. Dne 26. septembra ob 16. uri. Kaj? Zaboga! Takrat ima vendar predmetni aktiv. Spet bom moral lagati. Zdaj ko je začel, mora vztrajati tudi v lažeh. Obšla ga je nepopisna utrujenost. Ali naj prosí za neplačan dopust? Mogoče bi mu zdravnik hotel napisati, da je živčen in da mora za 14 dni v Kranjsko goro. Za tisti usodni dan bi se rad zbrisal s sveta. Spremenil bi se v hlapca, v nič, v inkarnacijo, v čudež, v karkoli, samo da bi 26. septembra prišel nazaj v svojo provinco z izpitom v žepu. Nato bi tri tedne previdno molčal in se vseh izogibal.

— Oh, kdaj že, bi rekel potem popolnoma brezbrizno, kot da za takle izpit ni vredno izgubljati besed.

Pokončna drža! Avtosugestija, Avtohipnoza. Mogoče bo pa šlo! Tinca, boš videla, potem te zapeljem!

Bimbel

Imenovanemu se je 1. septembra začelo šolsko leto z uvodnimi besedami tovariša ravnatelja: Kolegi, prosvetni delavci, vsakdo iz-

pogled skozi šolsko okno

Peskovnik in bitka na Sutjeski

Bilo je na zadnjem mednarodnem sejmu učil in šolske opreme v Beogradu. Mladinska knjiga je prejela več pohval za oblikovanje na reliefnem peskovniku z umetnim peskom, barvami in aplikati. Ne samo pedagogi, tudi vojaški geografi in geologi so se zanimali za to novost in si ogledovali lično oblikovano pokrajino okrog Sutjeske. Prihajale so matere z otroki, da bi si ogledali to čudo, ta umetni pesek. Ob drugem peskovniku, ki je bil namenjen sprotni uporabi, so učenci in učitelji preizkušali uporabnost in vrednost materiala, s katerim je mogoče brez truda oblikovati zelene pokrajine.

Pričakovala sem, da bom slišala priznanja — a tolikšna in tako iskrena vendarle ne. Bila sem ginjena. Nenadoma pa se je med obiskovalci znašel nekdo, ki je na račun skrbno izdelanega reliefa Sutjeske izrekel dokaj ostre besede. Da ta „nekdo“ ni zadovoljen, je pričal njegov strogi pogled: oči so mu svigale od Tjentišta do Štepan polja, od Kruševa do Suhe. Nazadnje so skoraj grozeče poplesale po izdelanih strugah Tare, Pive, Sutjeske in Drine. Izza ostro rezanih ustnic se je utrgalo: „Kdo je izdelal relief?“

Zardela sem kot šolarica. V njegovih vprašujočih, ostrih očeh sem zaslišala vojaka — jaz pa nisem niti geograf, čeprav sem imela v zemljepisu vedno odlične ocene. Na ponovno vprašanje sem ven-

darle morala odgovoriti. Začela sem previdno, da relief morda res ni natančen, izdelan je pač bolj z namenom, da pokažem, kaj vse je mogoče oblikovati z umetnim peskom — od največjih strmin do globokih prepadov, prelazov, prekopov in tako naprej. Še sem hotela govoriti, pa me je sobesednik prekinil: „Relief je geografsko skoraj dosledno izdelan. Motijo me le struge rek. Spominjajo na potočke, v katerih se otroci igrajo s kamenčki in ladjicami. Očitno ste oblikovali vaše slovenske reke in potoke s plitvimi strugami. Sutjeske najbrž niste videli ne od blizu ne od daleč.“

Prihrdila sem, da sem relief izdelala le po geografski karti, da sem nadmorske višine skušala v sorazmerju ujeti, čeprav pokrajine ne poznam.

„V Sutjeski ni potočkov. Reke, ki jih želite prikazati, so ulete v globoke kanjone. To je divjina! Sutjeska ima tisoč in tudi več metrov globoke soteske.“

Morda me je opogumila pripomba o geografski natančnosti, zato sem rekla: „Ali bi smela v vaši navzočnosti poglobiti rečne struge?“

Pogledal me je osuplo in dvignil roke: „Ne! da bi razdrli relief — zdaj na razstavi? „Z rokami sem že segla v mehko modelirno maso

Iz starih listov

KRATKOČASNICA

Prujec pripelje mali zverinjak v neki trg, postavi veliko bajto, jo preveže z rjuhami, ter razstavi zapiravnice s zverinami. Vse dirja gledat šalive opice, ljutega tigra i. t. d.

Drugi dan poprašuje učitelj dva dečka, koja je v mežnariji vidil, kaj in koga sta tamo vidila?

Pervi molči. „Pa ti Janezek povej, koga si vidil?“

Janezek: „Vas, gospod učitelj, sem vidil.“

Popotnik 1880 str. 143

IZREKI

O POUKU IN ODGOJI

Malo pomaga lepo polje, če je mladina pusta celina; tudi zlahko trsje rodovitno drevje kaj ne zda, če so mladenči divjaki, deklice ternate samoraselke. Dobre šole je potreba vsem, posebno mladim ljudem, slabi ljudje hude čase delajo. V taki fari, srenji in hiši, ki prave šole nima, je vedna zima; glava takih ljudi je puščava, serce je led; truplo sicer živi, pa kaj pomaga, ker duša spi večne smerti žalostno spanje. In vendar ljudje večjidel šolo tako malo obrajtajo.

Drobtinice 1856 str. 222

Ako hočeš dober učitelj biti, bodi svoji deci juterno solnce, katero sije, ogreva in oživlja, ne pa ponočni mesec, merzel in zaspan.

Drobtinice 1861 str. 276

PEDAGOGIŠKI IVERI

Učitelj naj bo natančen, točen, vesten in skrben; nikoli pa naj ne bo prenapet. Popravlja pismene izdelke z učenci, naj ne ropota zbog malenkostnih pogreskov; če najde v kakej pisanki polno luno črne barve, naj se ne jezi prehudo na malega risarja, ki je sčep nehotoma naslikal, ker je bil znabit tinitnik prepoln, ali pa, ker je imel slabo pero. Če postanejo mali včasih nekoliko nemirni, kar se osobito o velikej vročini rado zgodi, naj jih zbog tega ne ožigosa. Če najde pod klopmi kak košček papirja, naj se mu ne ježijo koj lasje. Mali včasih pozabijo odkriti se in pozdraviti; podučí naj jih prijazno, ne pa takoj nad njimi vpiji. Nekateri učitelji zahtevajo, da jim učenci priklanjajo, ko k tabli prihajajo; to nas spominja na šege zastarele. Človek naj se vadi ravne hoje in stoje, ne pa malovrednega priklanjanja.

Popotnik 1888 str. 227

HUMOR V ŠOLI

Je li treba, da nam pripoveduje risarjev svinčnik, slikarjev

čopič in pisateljevo pero, da vlada pedantično kopito v mladikateri šoli celo v slednji četrtini slavnega 19. stoletja? Ljudem nima vsaki od nas vsaj enega znanega sotrudnika, ki prevzema od npravne resnosti in dostojenstva svojega poklica, vsako stvar pinjo in vsako besedo natankito odmeri in hudobnemu svetu redko kedaj privoščí skromno smehljaj? Zares nikjer se ne najde toliko okomega, pedantičnega in suhoparnega bitja kakor baš med učiteljstvom. Teško je občeovati s tako, trdkrat v resnosti življenja vtoplejno osebo; pomilovanja vredni pa so otroci, ki se morajo vključiti v takemu poveljstvu. Varuj se le dober genij, ako tudi poznejem življenju enako svetu jemu mojstru „ne plačujejo zklad vednosti s svojim srcem. Zatorej bi radi vpeljali v šolagosta, ki takemu suhoparnemu bitju rad nagaja in včasih mora tudi v življenju brez vsake škode učitelju klobuk na stran potegniti. Dober tovariš je, katerega menimo in nikakor se nismemo zamenjavati z ostrim dovtom, ki mu je soroden . . . — o je med žalobo in veselostjo med resno in šalo v sredstojstojč, povsodi priljubljen humor. On nikoli ne žali, se pogosto nahaja pri priprostitih ljudeh z dobrim srcem in se gleda vselej izogiblje. Gostu takim priporočilom naj n bodo nobene duri zaprte in ne le želimo, da je vsak nastope stavek ključ, ki mu odpre vsake duri . . .

Popotnik 1887 str. 17

UČITELJEVE MISLI PRVI ŠOLSKI DAN

„Koliko imam med temi otroci takih, ki mi bodo težko no delo grenili! Koliko potrpeljivosti bode treba! Koliko vrtičega dela me čaka: 40 tednov vsaki teden 22, tedaj vkup 880 učnih ur. Če se na vsako uro navadno poučevanje šteje 10.000 besedi (kar ni veliko pride to na vse šolsko leto 800.000 besedi, in če se od tega le mala polovica vzame, izgovori učitelj v začetni šoli dobričez 4 milijone besedi na leto. Ali je kje kak stan, ki potrebuje toliko moči v pljučih, kakok učiteljski? Ni čuda, da veliki mladih učiteljev že prva leta onemore in gre pod zemljo! Oh, ljubim, da bodem, kolikor mogoče, tudi varoval svojega zdravja. Nepotrebno ne bom govoril, pa tudi ne preglasno, pa tudi jezil se ne bom; raji bodem nekoliko trenutkov pri poučevanji prenehal, kakor da bi razsajal nad hudobnimi učenci. Učiteljski tovariš 1869 str. 299 — 299

100 — letne osnovne šole

Leta 1874 so ustanovili osnovno šolo v PODGRADU (ob. Novo mesto). Staro župnišče je dobila šolska občina v najem pod pogojem, da bo vsak učitelj tudi organist. Prvi učitelj organist na šoli je bil Matija Bartel. Sobo, v kateri so imeli učilnico, so nekoliko preuredili in popravili. Leta 1905 so zgradili novo šolsko stavbo z eno učilnico. Ker je bilo otrok vedno več, so šolo leta 1912 razširili v dvorazrednico in 1938. Leta v štirirazrednico. Sedaj je šola osnovne šole Janez Trdina Stopiče.

Zasilna šola v SOČI (ob. Tolmin), v kateri so poučevali duhovniki, je bila ustanovljena leta 1874. Do leta 1907, ko so zgradili šolsko stavbo z dvema učilnicama, so imeli pouk v privatni hiši. Med prvo vojno je stavbo zasedlo vojaštvo, pouk pa so imeli v baraki. Od ustanovitve šole do leta 1926 je bil pouk v slovenskem, nato do kapitulacije Italije v italijanskem

jeziku. Šola Soča je podružnična šola osnovne šole Peter Skalar Bovec.

Šola v VOKLEM (ob. Kranj) je pričela s poukom 1. decembra 1874. To leto je bilo tudi razpisano mesto učitelja z letno plačo 450 gld in prosto stanovanje. Prvi učitelj, ki se je prijavil na razpisano mesto, je bil Andrej Kmet. Pouk so imeli v novi šoli, ki so jo postavili tja, kjer je bila prej stara mežnarija. Pouk na šoli je bil zelo nereden, ker so se učitelji pogosto menjavali. Otrok je bilo vedno več, zato so leta 1905 šolsko stavbo nadzidali in šolo razširili v dvorazrednico. Leta 1933 je postala tri, leta 1935 štiri in leta 1938 petrazrednica. Sedaj je v kraju podružnična šola osnovne šole Stanko Mlakar Šenčur. Letos so sto let staro šolsko stavbo preuredili in ji prizidali nove učilnice.

V TRNOVEM pri Gorici (ob. Nova Gorica) je bila leta 1874 ustanovljena zasilna šola. Pouk so imeli v privatni hiši le eno

leto, ker so leta 1875 dobili novo šolsko stavbo. Poučeval je pomožni učitelj in vikar Jože Gergolet. Leta 1923 so šolo razširili v dvorazrednico. Leta 1965/66 je postala podružnična šola osnovne šole Solkan.

Šola v ZARAZBORU (ob. Slovenj Gradec) so ustanovili leta 1874. Sprva je bila v mežnariji, ki so jo leta 1892 odkupili in jo prezidali v šolske namene. Med NOB je bilo šolsko poslopje zelo poškodovano. Leta 1950 so zgradili novo šolsko stavbo. Sedaj je v kraju podružnična šola osnovne šole Podgorca.

V letu 1874 so bile ustanovljene še druge šole, bile pa so ukinjene, ker je bilo premalo učencev. Največ ukinjenih šol je bilo v novogoriški občini, in sicer Bata, Gorenje Polje, Lokovec (Srednji), Podsabotin in Srednje. V koprski občini so ukinili šolo Movraž, v tolminski pa šolo Log pod Mangartom.

SLAVICA PAVLIČ

Tovarišica, prižgimo svečo!

Blizajo se dnevi, ko se vsakdo spominja onih, ki jih ni več med nami. Ob misli nanje se ljudje, ki smo si blizu, še bolj zblížamo.

Podobno je tudi v vzgojno-varstvenih zavodih. Tovarišice skušajo otrokom kar najbolj živo in resnično približati naš boj za svobodo in partizane, ki so tvegali vse, celo življenje. Spretno roke oblikujejo na flanelogramih akcije vojnih dni. Otroške oči slede podobam, ušesa pozorno poslušajo pripovedovanje vzgojiteljice in v otroških predstavah rastejo junaki, kakršnim bi ti mali ljudje želeli biti enaki.

Ko tovarišica konča pripovedovanje s pesmijo „Padel je, padel, mlad partizan...“ in oblikuje na peskovniku grob s spominsko ploščo padlemu borcu, zakličejo otroci v en glas: „Tovarišica, prižgimo mu svečo!“ Tovarišica prižge svečo in otroci se zgrnejo okoli svetlega, živega plamena. V srcih jim je toplo.

DANA PETRAČ

VZGOJA IN VARSTVO

Zelena luč za dolgoletne želje

Samoupravne interesne skupnosti so v prilogi časopisa Delo objavile zasnove svojih programov ali programske usmeritve za delo v letu 1975. Koordinacijska komisija Izvršnega sveta želi da bi vsi dejavniki razpravljali o teh zasnovah in ji svoja stališča sporočili do 15. novembra.

Delavce na področju vzgojno-varstvene dejavnosti prav gotovo najbolj zanima in zadeva programska usmeritev izobraževalne skupnosti in skupnosti otroškega varstva, čeprav tudi ne moremo mimo programskih zasnov drugih skupnosti.

Vzgojno-varstvena dejavnost se pojavlja v programih dveh skupnosti: izobraževalne skupnosti in skupnosti otroškega varstva. Opredeljena je kot dejavnost, ki pomembno vpliva na produktivnost zaposlenih staršev, na njihovo družbeno aktivnost in seveda na otrokov razvoj. Je torej hkrati socialna in vzgojnoizobraževalna dejavnost. Takšna opredelitev priča, da so končno premagane enostranske opredelitve, ki so temu področju v preteklosti zelo škodovale: zavirale so njegov kvantitativni razvoj ali pa podcenjevale pomen vzgojnega dela.

Celotna opredelitev tega področja predvideva hitrejši razvoj te dejavnosti predvsem v gosto naseljenih krajih, v krajih, kjer je zelo veliko družin, ki imajo oba starša zaposlena. Delovanje vzgojno-varstvenih zavodov se bo prilagajalo potrebam staršev, tako glede oblikovanja poslovnega časa, meril in oblik sprejemanja otrok, kot tudi glede drugih oblik sodelovanja in pomoči staršem. To zagotavlja, da predšolski otroci, ki ne žive v gosto naseljenih industrijskih središčih, ne bodo ostali brez organizirane predšolske vzgoje. Dana je torej zelena luč za drugačno načrtovanje razvoja vzgojno-varstvene dejavnosti ali predšolske vzgoje, načrtovanje razvoja mreže vzgojno-varstvenih zavodov, saj želimo, da bi bili celotnega vzgojnega programa deležni vsaj vsi otroci zadnjega predšolskega letnika. Pripravljali se bodo na vstop v šolo in dosegli potrebno zrelost.

Opredelitev predšolske vzgoje kot pomembnega dejavnika za razvoj otrok predvideva tudi temeljitejšo povezovanje vzgojnih programov s programom osnovne šole in nenehno kakovostno izboljševanje vzgojnega dela, skladno z najnovejšimi izsledki psihologije in pedagogike doma in na tujem. Spremenjena bo tudi vloga vzgojno-varstvenega zavoda v njegovem okolju. Leta se mora postopoma spremeniti v središče predšolske vzgoje za vse predšolske otroke, redne varovanje in druge, za otroke, ki so v varstvu v varstvenih družinah in drugod. Pred nami so torej nove obsežne naloge, ki jih bodo vzgojno-varstveni zavodi lažje uresničevali kot doslej, saj bodo te naloge podpirale samoupravne interesne skupnosti in zagotavljale denar za njihovo uresničevanje.

Zasnova programskih izhodišč za delo v letu 1975 predvideva tudi korenit poseg v reševanje kadrovske problematike na področju vzgojno-varstvene dejavnosti. To je toliko bolj razveseljivo, ker prav o neurejenosti nekaterih vprašanj na tem področju že zelo dolgo razpravljamo. Tovrstne zahteve pa so le malokdaj prišle na prvi naslov. Gre za več vprašanj s področja urejanja kadrovskega zadev. Najbolj aktualno pa je, da dosedanja način usposabljanja kadrov za vzgojno-varstveno dejavnost ni omogočal sposobnim vzgojiteljicam, da bi nadaljevale študij svoje stroke na višji stopnji. Prav tako tudi ni bilo mogoče usposobiti vseh potrebnih profilov za opravljanje pedagoških in pedagoško-varstvenih nalog v vzgojno-varstvenem zavodu. Končno je pred nami predlog, naj se usposablja vsi pedagoški in pedagoško-varstveni profili delavcev v enovitem sistemu šolanja, na različnih stopnjah in v različnih usmeritvah. Dana je torej zelena luč, naj bi zaradi želje po višji kakovosti vzgojnega dela omogočili delavcem na tem področju, da bi v svoji stroki dosegli najvišjo stopnjo usposabljanja. Res je, da je programska usmeritev eno, program pa drugo. Menim pa, da je zdaj čas, ko mora sleherna delovna organizacija na področju vzgojno-varstvene dejavnosti povedati svoje mnenje in prispevati k temu, da se to vprašanje vendarle reši.

Skrb za predšolske otroke pa ni samo zadeva programov obeh omenjenih samoupravnih interesnih skupnosti. Programske zasnove predvidevajo, da bodo za to skrbele tudi druge interesne skupnosti. V programu telesnokulturne skupnosti je zapisano: „Posebno pozornost bomo v letu 1975 namenili telesni vzgoji in šolskemu športu v vzgojnoizobraževalnem procesu (od vzgojno-varstvenih ustanov do...)“. Mar ne pomeni tako predvidevanje velik preobrat v pojmovanju o pomenu predšolske vzgoje? To pomeni, da bo nas, delavce na področju predšolske vzgoje podpirala v naših vzgojnih prizadevanjih tudi samoupravna telesnovzgojna interesna skupnost. Na to sodelovanje pa se moramo pripraviti in izdelati predloge za akcije, v katere bomo množično vključevali predšolske otroke.

Tudi kulturne skupnosti niso pozabile na mladino, saj predvidevajo npr. na področju gledališke dejavnosti zlasti spodbujanje gledaliških predstav za mladino, „ki morajo v doglednem času postati na vsem Slovenskem nepogrešljiva sestavina kulturne vzgoje.“ Želimo pa si še bolj konkretnih predlogov o prizadevanjih kulturne skupnosti na področju skrbi za otroško literaturo. Predlog programskih zasnov za delo samoupravnih interesnih skupnosti je pred nami. Prišel je zgodaj, saj doslej nismo bili vajeni, da bi že novembra razpravljali o delu v naslednjem letu. Vendar čas hitro beži, in 15. november, ko naj bi bili izoblikovani predlogi, bo hitro tu. Vsaka delovna organizacija na področju vzgojno-varstvene dejavnosti ima možnost, dolžnost in pravico sodelovati pri usklajevanju programa za leto 1975. Le program, izdelan na temelju širše javne razprave, v kateri bodo sodelovali vsi delavci s področja vzgojno-varstvene dejavnosti, bo zagotovilo, da ga bomo tudi uresničili.

IRENA LEVIČNIK

Osrednja proslava ob 30-letnici Društva novinarjev Slovenije v Črnomlju

V soboto, 19. oktobra je bil v Črnomlju izredni občni zbor Društva novinarjev Slovenije v počastitev 30-letnice obstoja Slovenskega časnikarskega društva, ki je bilo pred tridesetimi leti ustanovljeno v Črnomlju.

protislovja in konflikte v življenju in razvoju naše družbe.

Predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič je podelil Društvu novinarjev Slovenije red republike s srebrnim vencem, s katerim je predsednik republike Josip Broz-Tito odlikoval društvo ob 30-letnici delovanja. Visoko odlikovanje je prevzel sedanji predsednik Društva novinarjev Slovenije-Slavko Beznik.

Dvanajstim dosedanjim predsednikom društva so bila podeljena priznanja — umetniške grafike partizanskega umetnika, slikarja Ive Šubica.

V drugem delu zboru so razpravljali predvsem o spremembi statuta Društva novinarjev Slovenije, njegovi prilagoditvi zveznemu statutu in ustavnim spremembam.

Ob koncu so poslali še pozdravno pismo predsedniku SFRJ tovarišu Titu.

FRANCE BRUS

Mitja Ribičič podeljuje red republike s srebrnim vencem sedanjemu predsedniku Društva novinarjev Slovenije Slavku Bezniku. (Foto: F. Brus)

Vzgojiteljice — lutkarice

Vzgojiteljice v vzgojno-varstvenem zavodu Mladi rod Dravograd so zelo delavne. Ob tednu otroka so pripravile za vse otroke dravogradske občine lutkovni igrice: Slamnati voliček ter Ježek Bežek in tetka Medvedka. Ob popoldnevih in večerih pridno vadijo, same izdelujejo lutke in scene. Otroke vabijo z ličnimi lepki. Predstave so vedno zelo dobro obiskane. Do konca letošnjega leta bodo pripravile še tri lutkovne igrice. Nanje vabijo šolarje in cibabane, ki niso v vzgojno-varstvenem zavodu. Na nasmejanih obrazih vidimo, da si otroci še želijo takšnih igrice. To pa vliva vzgojiteljicam pogum in veselje do igranja lutk.

skane. Do konca letošnjega leta bodo pripravile še tri lutkovne igrice. Nanje vabijo šolarje in cibabane, ki niso v vzgojno-varstvenem zavodu. Na nasmejanih obrazih vidimo, da si otroci še želijo takšnih igrice. To pa vliva vzgojiteljicam pogum in veselje do igranja lutk.

NADA KANDUČ iz Dravograda

Koliko polovičnega delovnega časa?

VPRAŠANJE: Otrok bo 5. novembra star osem mesecev. Štiriurni delavnik bi morala nastopiti 20. maja, vendar sem porodniški dopust nadaljevala, ker bi morali sicer otroka med letom ponovno premeščati. Med počitnicami sem se udeležila seminarja, ki je trajal osem dni. Zanima me, ali mi pripada polovični delovni čas do naslednjega datuma, ko bo otrok dopolnil osem mesecev starosti? — V. Š.

štiriurni delavnik. Zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu (Ur. l. SFRJ, št. 22/3) pa določa, da je potrebno razpored delovnega časa, ko ima delavka pravico delati le štiri ure dnevno, urediti s samoupravnim sporazumom o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in konkretno z vsako posamezno delavko. Odgovor na vaše vprašanje boste torej našli v vaših samoupravnih aktih, pa tudi v dogovoru med vami in šolo. — T. Š.

Plačilo za nadure

VPRAŠANJE: Učne ure, ki jih učitelj opravi poleg svoje učne obveznosti, se honorirajo kot nadure. V zvezi s tem postavljamo vprašanje: ali ima učitelj pravico do plačila nadur tudi ob koncu šolskega leta, ko nekateri razredi končajo pouk

deset dni prej kot drugi in zato učitelji v tem času ne opravljajo več učnih ur, kot to določa predmetnik. V tem času znaša namreč učiteljeva učna obveznost celo manj kot 20 ur. TIS

ODGOVOR: Delavci v združenem delu imajo pravico do osebnega dohodka na osnovi dela. Višina osebnega dohodka pa je odvisna od uspeha dela, od tega, koliko prispeva delavec s svojim sprotnim in minulim delom k povečanju dohodka v temeljni organizaciji in od celotnega družbenega dohodka. Če ni učinkovitega dela v obliki nadur, tudi ni mogoče plačati nadur za delo, ki ni bilo opravljeno. — t. š.

Odpoved stanovanja

VPRAŠANJE: V vzgojno-varstveni ustanovi sem zaposlena

štirinajst let, pred devetimi leti sem dobila od te ustanove stanovanje. Sedaj bi se rada zaposlila v novem vrtcu v neposredni bližini. Grozijo mi, da bom morala stanovanje izprazniti. Stanovanje spada v sklad stanovanj vzgojno-varstvenih ustanov. — S. R.

ODGOVOR: Zakon o stanovanjskih razmerjih (Ur. l. SRS, št. 18/74) določa, da imetniku stanovanjske pravice, ki je dobil stanovanje od organizacije združenega dela kot stanodajalca, ni mogoče odpovedati stanovanjske pogodbe, kadar mu preneha lastnost delavca v združenem delu po lastni izjavi, če je dopolnil deset let delovne dobe ali pa tudi manj, če tako določa splošni akt stanodajalca. Ker imate več kot 14 let delovne dobe, že iz tega razloga odpoved zaradi menjava službe ni mogoča, tudi če ne bi upoštevali dejstva, da gre pravzaprav za istega stanodajalca. — T. Š.

NAŠ PRAVNIK SVETUJE

delovnega časa ustrežno skrajša

Revolucija mišljenja

Delavci vzgojnoizobraževalnih zavodov občine Ljubljana-Šiška so letošnjega 5. oktobra prvič praznovali dan prosvetnih delavcev. Sestali so se v avli osnovne šole Valentin Vodnik in prisluhnili besedam podpredsednika izvršnega sveta SRS dr. Avguština Laha, predsednika iniciativnega odbora Francija Pipana in kulturnemu programu, v katerem so sodelovali: iramska igralka A. Svetelova, operna pevca I. Bratuž-Kacjanova in J. Stabej, pianist C. Cvetko in oktet APZ Tone Tomšič.

Predsednik iniciativnega odbora je pojasnil namen tovrstnih srečanj, na katerih bomo v odkritih, poglobljenih pogovorih obravnavali pereča vprašanja s področja vzgoje in izobraževanja, ob slovesnosti pa bodo podeljevali priznanja najbolj prizadevnim delavcem za njihovo delo v šoli in zunaj nje, za aktivno delo v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah.

Dr. Avguštin Lah je govoril o družbenem pomenu vzgoje in

izobraževanja ter vlogi prosvetnih delavcev v tem procesu. Med drugim je poudaril, da se moramo zavedati, da vzgajamo ljudi za 21. stoletje; zato je treba čimprej vključiti v vsa področja življenja novi samoupravljavski tok, v katerem ima delavec pravico, predvsem pa odgovornost za celotni delovni proces.

Nova šola naj z zgodnejšim vključevanjem predšolskih otrok v vzgojnoizobraževalni proces, s celodnevno osnovno šolo in s permanentnim izobraževanjem ljudi ob delu in za delo zapolni vrzel, ki je nastala zaradi pomanjkanja izobraževalcev.

To bo mogoče le, če bodo vsi družbeni dejavniki šolo povsem podprli in ji omogočili, da bo vzgajala in izobraževala na temeljih marksistične znanosti in samoupravnega socializma. Čas je, da vsi delovni ljudje spoznajo, da je izobrazba izredno pomemben steber družbene produkcije.

STANE JESENOVEC

„GMINSKE“ ŠOLE

Lanskega septembra so začeli na Poljskem odpirati prve združene šole v na novo ustanovljenih administrativnih enotah — tako imenovanih „gminah“.

Združena „gminska šola“ je novost v sistemu srednješolskega izobraževanja na Poljskem: to je večja šolska ustanova s popolnim učiteljskim zborom. Tovrstne šole bodo zamenjale sedanje osemletke na vaseh.

Zato da lahko uresničijo novo organizacijo šolstva, morajo razrešiti več problemov, npr. zagotoviti prevoze otrok iz oddaljenih vasi in naselij v osrednjo šolo. Narodni sveti gminov skupno s partijsko organizacijo in vodstvom šol izdelujejo avtobusne vozne ređe, organizirajo popravila vaških poti, pripravljajo internate za učence in podobno.

TUDI STARŠI IMAJO BESEDO

V Belgiji deluje narodni svet staršev, v katerem so v enakem številu zastopani predstavniki dveh vplivnih organizacij, in sicer: narodne zveze staršev, ki imajo učence v katoliških šolah, in tistih, ki imajo otroke v državnih šolah. Naloga sveta je, da na svojo pobudo ali pa na zahtevo ministra za prosveto pove mnenje o vseh splošnih problemih v zvezi z izobraževanjem. Ministru daje tudi predloge, koristne za nadaljnji razvoj šolstva in vzgoje mladine.

Belgijski starši imajo torej priložnost, da prek svojih predstavnikov zahtevajo za otroke sodobno izobraževanje, ki ga izvajajo sposobni učitelji z ustreznimi učnimi pripomočki.

Svet staršev je zelo delaven. Ustanovil je že komisijo za srednje šole, ki je anketirala starše in pripravila poročilo o tem, kaj menijo starši o reformi pouka II. stopnje.

Pri svetu dela tudi komisija za osnovne šole. Ta je zbrala mnenja in ugotovila, da starši niso najbolj zadovoljni z organizacijo družbeno-kulturne dejavnosti. Staršem ni všeč, da je glavna „kulturna dejavnost“ osnovnošolcev obiskovanje kinematografskih predstav. Menijo, da vodje teh dejavnosti niso dovolj usposobljeni.

Svet staršev organizira tudi razne seminarje in kolokvije, npr. o zobozdravstveni zaščiti osnovnošolcev, o družbeno kulturnih dejavnostih, povezovanju predšolske vzgoje z osnovnošolsko ter o sodelovanju staršev pri reformi pouka II. stopnje.

Vsak mesec je sestanek, na katerem obravnavajo določena vprašanja. Sklepe objavijo kot deklaracijo v svojih časopisih in listih.

NOVI NAČIN FINANCIRANJA VISOKEGA ŠOLSTVA V SR BOSNI IN HERCEGOVINI

V Bosni in Hercegovini so začeli v šolskem letu 1973/74 financirati visoke šole po novem.

Temeljno merilo za razdeljevanje denarja so delovni dosežki, učinkovitost študija, izražena v odstotkih, s številom diplomantov ali s številom tistih, ki redno opravijo vse izpite. „Prehajanje študentov“ po letih je za visokošolsko ustanovo enako medfazni proizvodnji podjetja, diplomiranje pa njegovemu končnemu izdelku. Dokončni obračun bo narejen glede na število diplomiranih na temelju rebalansa letnega načrta. Denar, ki ga dobe šole med letom, je akontacija. Šole dobe med letom akontacijo — glede na prehajanje učencev iz letnika v letnik. Dokončno vsoto izračunajo ob koncu marca; šole tedaj so namreč znani rezultati celotne verifikacije znanja študentov v zimskem semestru.

IZREDEN USPEH

Podatki so pokazali, da je v preteklem šolskem letu doseglo več kot polovica beograjskih šol izreden uspeh. V 26 šolah ni nihče ponavljal razreda (med temi jih je bilo 10 osnovnih, 1 gimnazija, 4 šole za kvalificirane delavce, 1 tehniška šola, 1 srednja umetniška šola, 6 posebnih osnovnih šol in 3 šole za kvalificirane delavce). Približno 3 % ponavljalcev je bilo v 92 šolah (od teh v 86 osnovnih, 4 gimnazijah, 2 šolah za kvalificirane delavce). Med tistimi, ki niso imele nobenega ponavljalca ali pa je ponavljal največ 1 učenec v razredu, je bilo približno 42 % vseh beograjskih šol. Precej je tudi šol, ki so zelo blizu tema skupinama. Tako je npr. v Beogradu v 156 šolah ponavljalo približno 5 % učencev oziroma največ 1,5 % na razred.

Šesto republiško srečanje pionirjev dopisnikov

Letošnje srečanje pionirjev dopisnikov, ki ga vsako leto priredi Zveza prijateljev mladine Slovenije, je bilo 11. in 12. oktobra v Vinici. Pokroviteljstvo nad srečanjem je prevzelo Društvo novinarjev Slovenije, saj je bilo prav v Beli krajini pred 30 leti ustanovljeno Slovensko časnikarsko društvo. Zbralo se je 150 pionirjev iz vse Slovenije. To so bili dopisniki mladinskih strani v časopisih: Ciciban, Dolenjski list, Kmečki glas, Kurirček, Ljubljanski dnevnik, Pionir, Pionirski list, TV-15 in Večer, dopisniki mladinskih oddaj radia Ljubljane in radia Koper ter uredniški odbori nagrajenih šolskih glasil. Letos so bila za vsebino nagrajena naslednja glasila: Rog z osnovne šole Dolenjske Toplice, ki izhaja že 20 let, Nova Rašica z osnovne šole Alojz Kebe Šentvid pri Ljubljani, Stezice z osnovne šole heroja Maksa Grajerja Trzič, Preproste besede z osnovne šole Sentrupert na Dolenjskem, peto nagrado pa si delita glasili z enakim naslovom Bele breze, ki ju izdajata osnovni šoli v Črnomlju in Metliki. Za najboljšo likovno opremljeno glasilo je bilo proglašeno Brstje z osnovne šole Lucijan Seljak Kranj.

Vsako leto je ob tem srečanju tudi razstava vseh šolskih

glasil, ki so jih v preteklem šolskem letu pošiljale šole na uredništvo Pionirskega lista in slovenski šolski muzej v Ljubljani. Letošnja razstava je bila v prostorih osnovne šole v Vinici. Razstavljenih je bilo 110 šolskih glasil.

Prvi dan srečanja so takoj po prihodu v Vinico prevzeli pionirje njihovi vrstniki iz bližnjih krajev in jih odpeljali na svoje domove. Mentorjem je predaval profesor Pavle Žrimšek, predavatelj na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. Govoril je o družbeni vlogi novinarstva in o novinarskih vrsteh, posebej pa je opozoril na novinarsko oblikovanje šolskih glasil. Po predavanju se je razvila živahna razprava, v kateri so novinarji uredništve in mentorji izmenjali svoje izkušnje pri delu.

Naslednji dan so se predstavili z lepim programom učenci osnovne šole Vinica. Zaigrali so in zapeli belokranjske ljudske plesne in recitirali Župančičeve pesmi. Podelili so nagrade najboljšim glasilom, nato pa so se s pionirji in mentorji pogovarjali znani slovenski novinarji.

Po ogledu obrata tovarne Novotek v Vinici in po kosilu so se gostje poslovili od prijaznih belokranjskih gostiteljev.

TATJANA HOJAN

Dan prosvetnih delavcev postojnske občine

Letošnjega 21. septembra so se v Gornji Košani pri Pivki zbrali prosvetni delavci postojnske občine, politični delavci občine in skoraj vsi od trinajstih učiteljev, ki so na tem območju poučevali med vojno.

Temeljna izobraževalna skupnost postojnske občine je v tem kraju odkrila spominsko ploščo Jožetu Dolganu, znanemu slovenskemu pedagogu.

O njegovem življenju in delu je govorila dr. Marija Ambrožič Počkar, košanski šolarji pa so pripravili kulturni program. Sodeloval je tudi vaški pevski zbor.

Program v počastitev dneva prosvetnih delavcev postojnske občine se je nadaljeval v kulturnem domu v Dolnji Košani, kjer je stekla razprava o Brkinih v preteklosti in danes. V njej so sodelovali: Albin Cotar-Jaduk, znani aktivist OF na južnem

Primorskem in še posebej v partizanskih Bikinih, organizator torka partizanskega šolstva na tem območju Anica Božič Urška, inž. Jože Žnidaršič in Ilirske Bistrice ter ravnatelj postojnske gimnazije Silvo Fatuški ki je vodil pogovor.

Podeljene so bile tudi nagrade uspešnim prosvetnim delavcem. Slike profesorice Stanke Šrajeve so podelili petim Mariji Bavec — upravnici vzgojno-ovarstvenega zavoda v Postojni, Nadi Kovačič — ravnateljici osnovne šole v Pivki, Angeliki Lenassi — profesorici postojnske gimnazije, Jožici Bizjak — učiteljici prestranske osnovne šole in Janku Babiču — ravnatelju postojnske osnovne šole.

Da je bil program ob dnevu prosvetnih delavcev še pestrejši, je vse do večera v košanskem kulturnem domu igral ansambel mladih postojnskih vojakov. D. Pardo

kinematografi prikazujejo

VRNITEV MOŽA TRINIČA je posrečen italijanski western, ki postavlja na glavo vse zakone, veljavne v tej vrsti. Skratka: napet antiwestern, ki zabava prav zaradi uspešnega norčevanja iz te vrsti in dosega svoj učinek s primerjavo obeh. — mb

CALIBER 9 — film, ki ne pritegne posebno. — mb

POSLEDNJI TANGO V PARIZU je povzročil precej hude krvi in precej nepotrebne pisanje po cenemem tisku. Nepotrebne zato, ker tisto, kar je bilo za to časopisje atraktivno, pri dozorelem gledalcu sploh ni v osredju razmišljanj. Režiser Bertolucci, ki je tudi avtor scenarija, je šel z beseda-

mi in sliko dlje kot smo vajeni. Stavki in prizori niso sami sebi namen, temveč rabijo za razpravo o nesposobnosti sodobnega človeka, da bi se približal drugemu. To je ob enem tudi izhodišče za raziskovanje vzrokov nasilja, ki ga izvaja danes človek nad človekom in ki izvira predvsem iz lažnih in neustreznih medsebojnih odnosov. To je pravzaprav film o zelo zapletenem mehanizmu čustvovanja odtujenega človeka. — mb

UZIŠKA REPUBLIKA je prosteno delo o prvih dneh vstaje. Režiserju Žiki Mitroviću se je posrečilo verodostojno prikazati zgodovinska dejstva v kronološkem zaporedju in jih povezati z osebnimi usodami bojevnikov. Čeprav spada film med naše filmske gigante, mu ne očitamo spogledljivosti s komercialnostjo. Ne mislimo, da je zato, da bi pridobili občinstvo, uporabljena formula westerna za prenos NOB na filmsko platno. Film vsekakor priporočamo za ogled in pogovor že v osnovni šoli, saj je eden izmed najboljših, kar jih je do danes nastalo na to temo. — mb

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev družbenih dejavnosti SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirnajstrednevno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor.

Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585.

Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII.

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Letna naročnina: 30 din za posameznike, za šole in druge ustanove 55 din. Št. tek. računa 50100-601-16915

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643

Po mnenju sekretariata za prosveto in kulturo SR Slovenije je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko I. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).